

Magdalena Budyn-Kulik*

Odpowiedzialność za czyn wypełniający znamiona przestępstwa i wykroczenia w orzecznictwie sądów powszechnych

I. CZĘŚĆ TEORETYCZNA

1.1. Uwagi wstępne

Pierwotnie tematem raportu, stanowiącego podstawę niniejszego opracowania, miała być odpowiedzialność za ten sam czyn na podstawie różnych ustaw karnych w orzecznictwie sądów powszechnych. Temat taki został zgłoszony przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego działającą przy Ministrze Sprawiedliwości. Badaniu planowano poddać sprawy, w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne oraz postępowanie w sprawach o wykroczenia oraz w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne i karno-skarbowe w latach 2010–2013. Ze względu jednak na trudności w zgromadzeniu materiału aktowego, spowodowane przede wszystkim niemożnością wyodrębnienia właściwych spraw, zdecydowano się na ograniczenie badań aktowych do spraw, w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne oraz postępowanie w sprawach o wykroczenia. Aby zapewnić badaniom jak największą aktualność, zdecydowano się na rok 2014. Wskazówką dla sądów w wytypowaniu odpowiednich akt było zastosowanie w kwalifikacji prawnej art. 10 § 1 k.w. Mimo to, wiele sądów stwierdziło, że nie jest w stanie na podstawie tego kryterium wybrać odpowiednich akt. Argumentowano na przykład, że art. 10 § 1 k.w. nie pojawia się w sentencji wyroku, gdyż jest przepisem wykonawczym lub że przepis ten nie stanowi podstawy ewidencjonowania spraw. Udało się zgromadzić liczbę spraw pozwalającą na przeprowadzenie badania.

W świetle powstałych trudności, zdecydowano się nie zwracać do sądów o akta spraw, w których co do tego samego czynu prowadzono postępowanie karne i karno-skarbowe. Decyzja ta podyktowana była istnieniem jeszcze większych problemów ze wskazaniem kryterium wyodrębnienia akt do badań. Przepisem analogicznym do art. 10 k.w. na gruncie kodeksu karnego skarbowego jest art. 8. Istnieją jednak

* Dr hab. Magdalena Budyn-Kulik jest adiunktem na WPiA Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katedra Prawa Karnego i Kryminologii.

między nimi różnice. Przepis art. 10 § 1 k.w. zawiera konstrukcję zbiegu idealnego i jej konsekwencje. Jego pojawienie się w kwalifikacji następuje nie ze względu na istnienie tejże konstrukcji, ale ze względu na konsekwencje (zaliczenie kary). Analogiczny przepis w kodeksie karnym skarbowym – art. 8 k.k.s. ma trochę inną strukturę. Konstrukcja zbiegu idealnego zawarta jest w art. 8 § 1 k.k.s., zaś jej konsekwencje – w art. 8 § 2 k.k.s. Przepis zatem, który mógłby stanowić podstawę wyodrębnienia aktu do badania, pojawiałby się w części dotyczącej tylko kary, prawdopodobieństwo jego uwzględnienia w wykazie jest niewielkie. Ze względu na dość znaczne problemy w zgromadzeniu akt do pierwszej części raportu, zdecydowano się poprzestać na nich w części empirycznej. Część teoretyczna niniejszego opracowania natomiast dotyczy zarówno zbiegu przestępstwa z wykroczeniem, jak i zbiegu przestępstwa/wykroczenia z przestępstwem/wykroczeniem skarbowym.

1.2. Podwójny reżim odpowiedzialności – obowiązywanie zasady *ne bis in idem* w polskim porządku prawnym

W polskim systemie prawa karnego obowiązuje reguła jednokrotnego skazania sprawcy za popełnienie czynu zabronionego. Wyraża się ona w łacińskiej premii *ne bis in idem*¹. Nie oznacza to jednak, że niemożliwe jest poniesienie za ten sam czyn odpowiedzialności karnej, cywilnej, administracyjnej, dyscyplinarnej². Tytułowa kwestia ostatnimi laty coraz częściej zaprzęta uwagę doktryny i orzecznictwa. Literatura na ten temat jest bogata, obfitująca w rozbieżne poglądy³. Wielokrotnie, w różnych kontekstach, wypowiadał się na ten temat Trybunał Konstytucyjny⁴. Można wskazać ogólną tendencję dążenia do redukcji reżimów odpowiedzialności wówczas, gdy w grę wchodzi zbieg odpowiedzialności karnej i jakiegóż innej (np. administracyjnej, wykroczeniowej). Kwestionujący konstytucyjność polskich rozwiązań podnoszą najczęściej zarzut niezgodności poszczególnych przepisów z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego 22.11.1984 r.

¹ P. Kardas, Konstrukcja idealnego zbiegu przestępstwa a konstytucyjna i konwencyjna zasada *ne bis in idem* (Rozważania o konstytucyjnych i konwencyjnych granicach władzy ustawodawczej), CZPKiNP 2010, z. 3, s. 5 i n.; P. Kardas, Zbieg przepisów ustawy w prawie karnym. Analiza teoretyczna, Warszawa 2011, s. 371 i n.

² Por. I. Śmietanka, w: J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 1980, s. 35.

³ Por. M. Mozgawa, M. Kulik, *Wybrane zagadnienia z zakresu wzajemnego stosunku odpowiedzialności karnej i administracyjnej*, „Ius Novum” 2016/3, s. 31–57; P. Daniluk, *Zbieg odpowiedzialności represyjnej za nieopłacenie składek na ubezpieczenia społeczne*, w: P. Daniluk, P. Radziejewicz (red.), *Aktualne problemy konstytucyjne w świetle wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych do Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2010, s. 551 i n.; T. Oczkowski, *Delikty administracyjne jako szczególna forma represji publicznej. Próba określenia coraz większego znaczenia sankcji administracyjnych*, w: T. Bojarski, A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, K. Nazar-Gutowska, J. Piórkowska-Flieger, D. Firkowski (red.), *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego*, Lublin 2011, s. 176; P. Daniluk, *Idealny zbieg przestępstwa z wykroczeniem*, w: P. Daniluk, M. Laskowska (red.), *Aktualne problemy konstytucyjne w świetle wniosków, pytań prawnych i skarg konstytucyjnych do Trybunału Konstytucyjnego 2010–2012*, Warszawa 2013, s. 563 i n.; P. Daniluk, *Zbieg odpowiedzialności represyjnej za ten sam czyn wypełniający znamiona wykroczenia i przestępstwa*, w: P. Daniluk, M. Laskowska (red.) *Aktualne problemy konstytucyjne...*, s. 573 i n.; A. Błachnio-Parzych, *Problem podwójnej karalności wykorzystania informacji poufnych przez tzw. insiderów pierwotnych*, w: J. Jakubowska-Hara, C. Nowak, J. Skupiński (red.), *Reforma prawa karnego. Propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesor Barbary Kunickiej-Michalskiej*, Warszawa 2008, s. 36–37; M. Kulik, w: P. Daniluk (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 76–77.

⁴ Por. np. wyrok TK z 27.04.1999 r. (P 7/98), OTK 1999/4, poz. 72; wyrok TK z 29.04.1998 r. (K 17/97), OTK Z.U. 1998/3, poz. 30; wyrok TK z 4.09.2007 r. (P43/06), OTK-A 2007/8, poz. 95; postanowienie TK z 11.12.2013 r. (P 23/11), 142/9/A/2013; postanowienie TK z 19.02.2014 r. (P 25/11), 23/2/A/2014.

w Strasburgu⁵ oraz z art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r.⁶ Szczegółowa analiza wzajemnego stosunku poszczególnych reżimów odpowiedzialności wykracza poza ramy niniejszego raportu. Warto jedynie zwrócić uwagę na relację odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej (odpowiednio – analogicznie przedstawiać się będzie relacja odpowiedzialności karnej i karno-skarbowej). Kwestia poniesienia jednoczesnej odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej w sytuacji, gdy ten sam czyn wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, budzi ostatnio chyba najwięcej wątpliwości. W praktyce najczęściej chodzi tu o przestępstwa i wykroczenia drogowe.

Kodeks karny nie zawiera przepisów regulujących tę kwestię. Z przepisu art. 11 § 1 k.k. wynika, że jeden czyn może stanowić jedno przestępstwo. Ponieważ wykroczenia stanowią odrębną kategorię czynów zabronionych, jednoczesna odpowiedzialność za przestępstwo i wykroczenie nie stanowi złamania normy z art. 11 § 1 k.k.⁷ W doktrynie pojawiają się niekiedy dość nietypowe poglądy na ten temat. Jednym z nich jest stwierdzenie, że ze względu na różnicę w stopniu społecznej szkodliwości, przestępstwo zawsze powinno pochłoniąć wykroczenie, co nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu jako okoliczności obciążającej przy wymiarze kary za przestępstwo faktu, iż czyn wypełniał również znamiona wykroczenia⁸.

W kodeksie wykroczeń natomiast ustawodawca umieścił art. 10, który w § 1 stanowi, że w przypadku, gdy czyn wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, orzeka się w sprawie i o przestępstwo, i o wykroczenie⁹. Jeżeli orzeczono za nie kary lub środki karne tego samego rodzaju, wykonuje się karę lub środek surowszy. W przypadku gdy już wykonano karę lub środek łagodniejszy, zalicza się go na poczet pozostającej do wykonania kary surowszej lub odpowiednio – surowszego środka. Pozostałe przepisy art. 10 k.w. zawierają informacje techniczne oraz wyłączenia. W świetle tych przepisów kara aresztu za wykroczenie jest karą tego samego rodzaju, co kara pozbawienia wolności. Zaliczeniu nie podlegają dwa wskazane w § 4 środki – nawiązka i obowiązek naprawienia szkody.

Podobna regulacja istnieje na gruncie „styku” prawa karnego i karnego skarbowego. Zarówno w prawie karnym (art. 11 k.k.), jak i prawie karnym skarbowym (art. 6 k.k.s.) istnieje przepis mówiący, że ten sam czyn stanowi jedno przestępstwo lub jedno przestępstwo skarbowe. W prawie powszechnym – w kodeksie wykroczeń – nie ma natomiast odpowiednika art. 6 k.k.s. *in fine*, stanowiącego, że ten sam czyn może stanowić tylko jedno wykroczenie.

Przepis art. 8 k.k.s. odnosi się zatem do zbiegu przepisów kodeksu karnego skarbowego z przepisem kodeksu karnego lub z przepisem z kodeksu wykroczeń. Wielokrotnie podkreślano, że taka regulacja jest niezbędna ze względu na specyfikę

⁵ Dz. U. z 2003 r., nr 42, poz. 364.

⁶ Dz. U. z 1977 r., nr 38, poz. 167.

⁷ Por. A. Marek, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2008, s. 72.

⁸ W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 317.

⁹ W niniejszym opracowaniu nie zostanie poruszona problematyka zbiegu przepisów wykroczeniowych między sobą. Kwestię tę reguluje art. 9 k.w. Sytuacja taka jest łatwa do rozwiązania, ponieważ ustawodawca przyjął konstrukcję zbiegu eliminacyjnego, czyli zastosowanie znajduje przepis najsurowszy. A. Marek, *Prawo...*, s. 72; M. Mozgawa, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 44–48.

przedmiotu ochrony w prawie karnym skarbowym¹⁰. Wydaje się, że istnienie w tym przypadku podwójnego reżimu odpowiedzialności nie powinno budzić szczególnych kontrowersji. Prawo karne skarbowe chroni publiczny interes finansowy, a prawo karne także interesy innych podmiotów. Z istoty rzeczy zatem zakresy normowania różnią się, chociaż niekiedy może powstać pole wspólne. W takiej sytuacji właśnie dochodzi do zbiegu przepisów, z którego nie można zrezygnować. Kwestia ta jednak budzi pewne wątpliwości w doktrynie. Punktem newralgicznym jest tu treść art. 11 § 1 k.k., który stanowi, że ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo. Należy przychylić się do zdania tych przedstawicieli doktryny, którzy twierdzą, że nie ma jednej tak właśnie brzmiącej reguły, obowiązującej w prawie karnym *sensu largissimo*¹¹.

Trybunałowi Konstytucyjnemu przedstawiono pytania prawne dotyczące zbiegu odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej. Pierwsze z nich brzmiało: „czy art. 10 § 1 k.w. w zakresie, w jakim dopuszcza stosowanie wobec tej samej osoby, za ten sam czyn, odpowiedzialności za przestępstwo i wykroczenie, jest zgodny z art. 2 Konstytucji, art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu (Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364) oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)”. Trybunał Konstytucyjny postanowił umorzyć postępowanie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku¹². W drugiej sprawie przedmiotem rozważań były połączone pytania prawne skierowane do Trybunału Konstytucyjnego przez dwa różne sądy rejonowe. Dotyczyły one tego, czy art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie, w jakim pomija to, że nie wszczyna się postępowania karnego, a wszczęte umarza, gdy postępowanie o wykroczenie co do tego samego czynu tej samej osoby zostało wcześniej prawomocnie zakończone, jest zgodny z art. 2 Konstytucji, art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 42, poz. 364) oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167). Również w tym przypadku TK postanowił umorzyć postępowanie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku¹³. W obu przypadkach sporządzone zostały opinie prawne, z których wynikało, iż kwestionowane przepisy (odpowiednio art. 10 k.w. oraz art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.) należy uznać za niezgodne z Konstytucją RP. Odnośnie do art. 10 k.w. stwierdzono, że w świetle najnowszego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPC) konsekwentnie uznaje się sprawy o wykroczenia za sprawy karne w rozumieniu art. 6 EKPC oraz art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7. Przewidziane zaś w kodeksie wykroczeń regulacje, mające niwelować skutki podwójnego skazania,

¹⁰ P. Kardas, G. Łabuda, *Kumulatywny zbieg przepisów ustawy w prawie karnym skarbowym (cz. 1)*, Prok. i Pr. 2001/9, s. 78–79; P. Kardas, w: P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 136; L. Wilk, w: L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 43.

¹¹ Np. L. Wilk, w: L. Wilk, J. Zagrodnik, *Kodeks karny skarbowy...*, s. 44. Do podobnego wniosku dochodzi T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 10, ale przyjmuje nieco inne rozumowanie. Autor ten traktuje art. 8 k.k.s. jako wyjątek od reguły art. 6 k.k.s. (odpowiednik art. 11 k.k. na gruncie kodeksu karnego skarbowego).

¹² Postanowienie TK z 11.12.2013 r. (P 23/11), 142/9/A/2013.

¹³ Postanowienie TK z 19.02.2014 r. (P 25/11), 23/2/A/2014.

zostały uznane za niewystarczające¹⁴. Trybunał Konstytucyjny uniknął zajęcia wyraźnego stanowiska w tej mierze, umarzając postępowanie z braku jednej z podstaw formalnych wydania wyroku – wystąpienia przesłanki funkcjonalnej (ponieważ wykroczenie, za które sprawca został ukarany, przedawniło się). Warto zwrócić uwagę na trafne stanowisko Prokuratora Generalnego wyrażone w tej sprawie. Odnosząc się do rzeczy osądzonej, opowiedział się on za dominującym w doktrynie i orzecznictwie prawa wykroczeń stanowiskiem, że na gruncie prawa wykroczeń *res iudicata* tworzy jedynie postępowanie o ten sam czyn stanowiący wykroczenie. Nie chodzi więc o sytuację, gdy to samo zachowanie jest jednocześnie przestępstwem. „Skoro postępowanie w sprawach wykroczeń ma charakter w pełni autonomiczny, także w zakresie *res iudicata*, to w wypadku realnego zbiegu wykroczenia z przestępstwem, art. 17 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) nie będzie miał zastosowania. Prokurator przyjął również, że na gruncie powszechnego prawa karnego (art. 11 k.k.), pomimo wskazywanych trudności w ustaleniu jedności (tożsamości) czynu – *idem* definiowane jest jako to samo zachowanie (zdarzenie faktyczne). Wielość prawnych ocen tego zachowania powoduje jedynie jego kumulatywną kwalifikację (ocenę) prawną (art. 11 § 2 k.k.). W konsekwencji, na styku przestępstwa i wykroczenia, których znamiona zbiegają się w jednym czynie, brakuje tożsamości *idem*, co oznacza, że w takiej konfiguracji obu czynów karalnych *ne bis in idem* nie jest realizowana i to zarówno w aspekcie zakazu ponownego skazania, jak i w aspekcie zakazu ponownego postępowania. Pomimo że jednym i tym samym zachowaniem naruszono przepisy prawa przewidujące środki o charakterze represyjnym, to przy idealnym zbiegu przestępstwa i wykroczenia wymagane jest prowadzenie o każdy z tych dwóch czynów karalnych odrębnych postępowań, także wtedy, gdy jedno z tych postępowań zostało już prawomocnie zakończone. Zaś w sytuacji zakończenia dwóch odrębnych postępowań orzeczeniem skazującym, niektóre z wymierzonych kar za przestępstwo i za wykroczenie podlegają odrębnemu wykonaniu”¹⁵.

W drugiej sprawie TK również nie znalazł podstaw formalnych (brak przesłanki funkcjonalnej) wydania wyroku. W tym przypadku jednak wypowiedział się merytorycznie. Za niezajdujące uzasadnienia w świetle norm, zasad i wartości konstytucyjnych uznał stanowisko uczestników postępowania, że z uwagi na „układ procesowy”, który wystąpił w stanach faktycznych spraw toczących się przed sądami pytającymi (wcześniejsze ukaranie za wykroczenie a następnie wniesienie aktu oskarżenia w sprawie karnej), właściwym środkiem byłoby umorzenie postępowań karnych, co miałyby sądom umożliwić orzeczenie Trybunału¹⁶.

Zdaniem TK nie ulega wątpliwości, że w przypadku dóbr, które ustawodawca zdecydował się chronić zarówno na gruncie prawa karnego, jak i prawa wykroczeń, podstawowym kryterium odróżnienia przestępstwa od wykroczenia jest stopień społecznej szkodliwości czynu – wyższy w wypadku przestępstwa. Dlatego trudno byłoby przyjąć za racjonalne i zgodne z wartościami konstytucyjnymi ukaranie osoby, której czyn spełnia znamiona wykroczenia i przestępstwa, wyłącznie za wykroczenie,

¹⁴ P. Daniluk, *Idealny zbieg...*, s. 568–571.

¹⁵ Por. uzasadnienie do postanowienia TK z 11.12.2013 r. (P 23/11).

¹⁶ Postanowienie TK z 19.02.2014 r. (P 25/11), 23/2/A/2014.

a następnie umorzenie postępowania karnego¹⁷. Trybunał Konstytucyjny słusznie zauważył, że to właśnie przeprowadzenie postępowania karnego umożliwiła pełną ocenę kryminalnej zawartości czynu sprawcy, w szczególności ocenę znamion o większym ciężarze gatunkowym, które wynikają z przepisów prawa karnego materialnego. Podzielił w tym zakresie stanowisko Prokuratora Generalnego, który trafnie wskazał, że w praktyce orzeczniczej sądu ocena zbiegu wykroczenia z przestępstwem, jako zbiegu pozornego (pomijalnego), może mieć zastosowanie tylko wówczas, gdy w pierwszej kolejności sąd orzeka w sprawie o przestępstwo. Trybunał Konstytucyjny wskazał również, że w wypadku zbiegu wykroczenia z przestępstwem, z uwagi na specyfikę postępowania wykroczeniowego z reguły najpierw dojdzie do prawomocnego ukarania za wykroczenie. Postępowanie karne zwykle prowadzone wolniej, ale i z większą wnikliwością pozwala na uniknięcie lub skorygowanie „pomyłki” w stosowaniu prawa¹⁸.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 1 grudnia 2016 r. (K 45/14) ostatecznie uznał, że art. 10 k.w. jest zgodny z art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także z art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonego 22 listopada 1984 r. w Strasburgu (Dz.U.2003.42.364) oraz art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku 19 grudnia 1966 r. (Dz.U.1977.38.167).¹⁹

1.3. Zbieg przestępstwa z wykroczeniem

1.3.1. Problemy materialnoprawne – część ogólna

Należy uznać za trafny pogląd, że w przypadku, gdy czyn wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, w kwalifikacji prawnej powinno pojawić się tyle przepisów kodeksu karnego i kodeksu wykroczeń, ile jest niezbędnych, aby oddać całą zawartość bezprawia czynu sprawcy. Kwalifikacje te są odrębne, ale powinny zostać połączone skrótem „w zb.”²⁰. Aby tak się mogło stać, oba aspekty czynu – karnoprawny i wykroczeniowy – powinny być uwzględnione w jednym postępowaniu, co – jak wynika z badań empirycznych²¹ – w praktyce ma miejsce rzadko.

W nauce prawa karnego konstrukcję zawartą w art. 10 § 1 k.w. określa się mianem idealnego zbiegu (jednoczynowego) przestępstwa z wykroczeniem²². Popelnienie jednego czynu przez sprawcę na gruncie prawnym skutkuje przyjęciem popelnienia dwóch czynów zabronionych – przestępstwa i wykroczenia. Rozwiązanie w zakresie zaliczania kar i środków karnych z art. 10 § 1 k.w. tłumaczy się,

¹⁷ Por. też S. Waltoś, *Kolizja postępowania karnego i karno-administracyjnego*, „Palestra” 1961/12, s. 27.

¹⁸ Dość reprezentatywnym przykładem jest sytuacja na styku prawa pracy i prawa karnego. W razie stwierdzenia wypadku przy pracy, będącego skutkiem naruszenia przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, inspektorzy pracy na ogół nie stosują reguły kolizyjnej zbiegu pozornego i nakładają mandat karny lub kierują do sądu wniosek o ukaranie za wykroczenie z art. 283 § 1 k.p., niezależnie od tego, czy stwierdzony czyn wypełnia również znamiona przestępstwa z art. 220 § 1 k.k. Uzasadnienie postanowienia TK z 19.02.2014 r. (P 25/11), 23/2/A/2014.

¹⁹ Dz.U. 2016, poz. 2208.

²⁰ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Kraków 2004, s. 44.

²¹ Por. rozdział II punkt 2.2. niniejszego raportu.

²² M. Mozgawa, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 49.

dość niejasno, potrzebami praktyki wymiaru sprawiedliwości oraz koniecznością wypracowania kompromisu między interesem obwinionego (oskarżonego) a dobrem wymiaru sprawiedliwości²³. Zdaniem M. Bojarskiego art. 10 k.w. chroni owe interesy w ten sposób, że z jednej strony przeciwdziała jednoczesnemu prowadzeniu sprawy o przestępstwo i wykroczenie, a z drugiej – w przypadku gdy proces karny nie toczy się z braku inicjatywy pokrzywdzonego (np. brak złożenia wniosku o ściganie lub prywatnego aktu oskarżenia), sprawca czynu nie pozostaje całkowicie bezkarny, ponieważ ponosi odpowiedzialność za wykroczenie²⁴. Należy również pamiętać o istnieniu art. 41 k.w., który stanowi, że można poprzestać na orzeczeniu wobec sprawcy środków wychowawczych. W takiej sytuacji niezasadna byłaby rezygnacja z reakcji karnej²⁵.

Jak wskazywano w orzecznictwie, jeszcze na gruncie kodeksu karnego z 1969 r., przepis art. 10 § 1 k.w. nie dotyczy zmiany oceny karnomaterialnej czynu i przekształcenia dotychczasowej kwalifikacji z przestępstwa w wykroczenie. Nie mamy tu bowiem do czynienia ze zbiegiem²⁶.

Przepis art. 10 § 1 k.w. pozwala uniknąć zdublowania kary nałożonej na sprawcę²⁷. Dotyczy to jedynie kar tego samego rodzaju. Przepis ten nie ma zatem zastosowania wówczas, gdy na sprawcę nałożono np. karę pozbawienia wolności za przestępstwo i karę grzywny za wykroczenie. Kary i/lub środki karne, które zostały orzeczone tylko za przestępstwo albo tylko za wykroczenie, podlegają odrębnemu wykonaniu.

W przypadku, gdy kary lub środki karne tego samego rodzaju orzeczone za przestępstwo i wykroczenie są jednakowo surowe, wykonaniu podlega ta, której wykonanie wcześniej rozpoczęto²⁸.

Reguła zawarta w art. 10 § 1 k.w. w przypadku kar tego samego rodzaju ma zastosowanie jedynie wówczas, gdy jedna z nich jest surowsza. Ocenie podlega tutaj wyłącznie surowość konkretnej orzeczonej kary. Nie ma znaczenia, czy została ona orzeczona za przestępstwo czy za wykroczenie²⁹. Może się okazać, że np. kara grzywny wymierzona za wykroczenie jest surowsza od kary grzywny akcesoryjnej orzeczonej za przestępstwo. Może powstać wątpliwość, która z kar jest surowsza w przypadku, gdy za przestępstwo wymierzono karę pozbawienia wolności obiektywnie wyższą, np. jednego roku, ale z warunkowym zwieszeniem jej wykonania, za wykroczenie zaś karę aresztu obiektywnie niższą np. 30 dni, ale bezwarunkową. Trafnie przyjmuje się, że kara z warunkowym zawieszeniem jej wykonania będzie zawsze karą łagodniejszą³⁰.

²³ M. Bojarski, w: M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 169.

²⁴ M. Bojarski, w: M. Bojarski, W. Radecki, *Kodeks...*, s. 169; I. Śmietanka, w: J. Bafia, D. Egierska, I. Śmietanka, *Kodeks...*, s. 38.

²⁵ Por. też. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 264.

²⁶ Postanowienie SN z 20.12.1985 r. (VI KZP 48/85), niepubl.

²⁷ Por. A. Marek, *Prawo...*, s. 74–75; M. Kulik, w: P. Daniluk (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 76–77.

²⁸ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń z komentarzem*, Warszawa 2002, s. 53.

²⁹ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 52–53.

³⁰ Pogląd taki, choć niezręcznie sformułowany, wyrażony został przez G. Kasickiego, A. Wiśniewskiego, *Kodeks wykroczeń...*, s. 53). Autorzy ci, wskazując jako karę surowszą karę bez warunkowego zwieszenia jej wykonania, piszą o „karze podlegającej wykonaniu”. Orzeczona kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania także podlega jako taka wykonaniu. Chodziło tu raczej o faktyczne odbywanie kary polegającej na pozbawieniu wolności, czyli o faktyczne ponoszenie tej dolegliwości przez skazanego.

Ustalenie, która kara jest surowsza i w związku z tym podlega wykonaniu, ma charakter dynamiczny. Stan ten zatem może się zmienić w czasie trwania postępowania wykonawczego. Z taką zmianą będziemy mieć do czynienia np. wówczas, gdy sąd zarządza wykonanie kary warunkowo zawieszanej. Ze względu na to, że art. 10 § 1 k.w. znajduje zastosowanie odnośnie do wykonania orzeczonych kar w ogóle, odnosi się nie tylko do momentu wszczęcia postępowania wykonawczego, ale do całego okresu jego trwania. Oznacza to, że w opisanej sytuacji sąd powinien zmienić postanowienie dotyczące tego, która kara podlega wykonaniu, zaliczając na poczet kary podlegającej wykonaniu okres kary już faktycznie odbytej³¹. Podobnie powinno się postąpić w sytuacji, gdy z jakiegokolwiek powodu (czyn nie jest już przestępstwem, amnestia etc.) po uznaniu, że wykonaniu jako surowsza podlega kara za przestępstwo, nie nastąpi jej odbycie w całości. Jeżeli odbyta część jest co najmniej tej wielkości, co kara (odpowiednio – środek karny) orzeczona za wykroczenie, należy przyjąć, że wykonaniu podlega kara za wykroczenie i uznać ją za odbytą. Natomiast jeżeli część odbytej kary za przestępstwo nie pokrywa w całości kary za wykroczenie, sąd powinien przyjąć, że wykonaniu podlega kara za wykroczenie i określić część pozostałą do odbycia.

Wcześniejsze wykonanie kary (lub środka karnego) za przestępstwo lub wykroczenie, niezależnie od tego czy jest surowsza, czy łagodniejsza, nie zwalnia sądu od wydania postanowienia w myśl art. 10 § 1 k.w. określającego, która kara podlega wykonaniu, i zaliczenia na jej poczet kary już wykonanej.

Pomimo prowadzenia odrębnych postępowań o przestępstwo i wykroczenie, kara za wykroczenie będzie zawsze podlegała wykonaniu wówczas, gdy wymiarzenie sprawcy przestępstwa kary z jakiegoś powodu nie nastąpi. Może tak się stać wówczas, gdy wobec sprawcy postępowanie karne warunkowo umorzono, odstąpiono od wymiaru kary lub umorzono postępowanie. W tym ostatnim wypadku wydaje się, że podstawa umorzenia nie może odnosić się do samego bytu czynu. Jeżeli bowiem zostanie zakwestionowany fakt popełnienia czynu przez sprawcę lub możliwość przypisania mu zawinienia, przekreśla to także możliwość poniesienia przez niego odpowiedzialności za wykroczenie, stanowiące wszak ten sam czyn. Jedynym przypadkiem zatem umorzenia postępowania o przestępstwo, które nie przekreśla możliwości ukarania sprawcy za wykroczenie, jest stwierdzenie, że społeczna szkodliwość owego czynu nie przekraczała stopnia znikomego³². Oczywiście jeżeli w sprawie o przestępstwo orzeczono jednak środek karny, reguły z art. 10 k.w. mają zastosowanie.

Należy zauważyć, że przepis art. 10 k.w. jest wewnętrznie sprzeczny. Zwracano na to uwagę w literaturze przedmiotu³³. W § 1 tego przepisu wyraźnie bowiem przyjmuje się możliwość „znoszenia” dublowania się kar (i odpowiednio środków karnych) wyłącznie wtedy, gdy są one tego samego rodzaju. Ponieważ mogłaby tu zachodzić wątpliwość w zakresie kary aresztu za wykroczenie i pozbawienia wolności za przestępstwo, ustawodawca w art. 10 § 3 k.w. uznał je za kary tego samego rodzaju. Całkowicie niezrozumiałą w świetle art. 10 § 1 i 3 k.w. jest § 2 tego

³¹ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 53.

³² G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 53.

³³ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 54.

przepisu w części niedotyczącej kary pozbawienia wolności³⁴. Przewiduje on sposób przeliczania kary aresztu na karę ograniczenia wolności oraz grzywny: jeden dzień aresztu równoważny jest dwóm dniom ograniczenia wolności, grzywnie w kwocie od 20 do 150 zł. Skoro zaliczeniu podlegają kary i środki karne tego samego rodzaju, nie ma potrzeby ani możliwości przeliczania kary aresztu na inne rodzajowo kary. Wydaje się, że przepis ten jest po prostu swoistym odpowiednikiem art. 4 § 3 k.k.

1.3.2. Problemy materialnoprawne – część szczegółowa

Bardzo często czyn sprawcy wyczerpuje jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia drogowego. Poniżej zostaną przeanalizowane wybrane przypadki takich zbiegów.

Wielokrotnie w praktyce orzeczniczej pojawia się przepis art. 86 § 1 lub § 2 k.w. w zbiegu z jakimś przepisem typizującym przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. W doktrynie i orzecznictwie dopuszcza się istnienie zbiegu rzeczywistego idealnego art. 86 § 1 k.w. i art. 177 k.k.³⁵ Idealny jednoczynowy zbieg przestępstwa wypadku drogowego z wykroczeniem z art. 86 § 1 k.w. ma miejsce wówczas, gdy co najmniej jedna z osób pokrzywdzonych w wypadku drogowym (art. 177 § 1 k.k.) doznała tzw. lekkich obrażeń ciała, które nie mieszczą się w dyspozycji art. 177 k.k.³⁶ Chociaż nie można wykluczyć sytuacji, gdy przepis art. 86 § 1 k.w. zostanie wyeliminowany z kwalifikacji prawnej przy zastosowaniu reguły konsumpcji, np. gdy pokrzywdzony złoży wniosek o ściganie z art. 177 § 3 k.k. Przepis typizujący wykroczenie jest wówczas zbędny i zostanie pominięty (zbieg rzeczywisty niewłaściwy pomijalny)³⁷. Jeżeli zaś wniosek taki nie zostanie złożony, art. 86 § 1 k.w. nie można pominąć³⁸.

Można również rozważać jednoczynowy zbieg przestępstwa z art. 173 lub 174 k.k. z wykroczeniem z art. 86 § 1 k.w. Będzie to miało miejsce w sytuacji, gdy zdarzenie spowodowane przez sprawcę wiązało się ze zniszczeniem lub zagrożeniem mienia w znacznych rozmiarach. W grę wchodzi jednak wówczas odpowiedzialność

³⁴ Niezrozumiała jest podzielana w doktrynie (W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 43) wypowiedź Sądu Najwyższego (wyrok z 8.03.1985 r., VI KR 1/85, OSNKW 1985/8–9, poz. 69), że art. 10 § 2 i 3 k.w. ma zastosowanie do przestępstw.

³⁵ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 310–311; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego za 1998 r.*, WPP 1999/1–2, s. 110; postanowienie SN z 12.01.2001 r. (III KKN 504/98), OSP 2001/9, poz. 126, z krytyczną glosą R.A. Stefańskiego.

³⁶ B. Mik, *Glosa do uchwały SN z dnia 15 września 1999 r.*, I KZP 26/99, WPP 2000/2, s. 164; odmiennie A. Marek, *Odpowiedzialność karna za spowodowanie „lekkich” uszkodzeń ciała przez sprawcę wypadku w komunikacji*, Prok. i Pr. 1999/3, s. 7; R.A. Stefański, *Glosa do postanowienia SN z 12 stycznia 2001 r.*, III KKN 504/98, OSP 2001/9, poz. 126; R.A. Stefański, *Przegląd uchwał...*, s. 110.

³⁷ Autorka opowiada się za systematyką zbiegu akceptowaną m.in. przez A. Spotowskiego- A. Spotowski, *Pomijalny (pozorny) zbieg przepisów ustawy karnej i przestępstw*, Warszawa 1976, s. 52 i n.; A. Wąska- A. Wąsek [w:] O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. 1, Gdańsk 2005, s. 168; P. Kardasa- P. Kardas, *Lex specialis- logiczna czy teleologiczna reguła przesądzająca o pozorności zbiegu przepisów w ustawie karnej* [w:] A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska- Flieger (red.), *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego*. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu, Lublin 2011, s. 162; M. Mozgawę- M. Mozgawa [w:] M. Mozgawa (red.), *Prawo karne materialne. Część ogólna*, Warszawa 2016, s. 400–403.

³⁸ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 311; W. Marcinkowski, *Koncepcja odpowiedzialności zredukowanej w świetle art. 177 § 3 k.k.*, Prok. i Pr. 1999/6, s. 39–40; W. Marcinkowski, *Zbieg przestępstw i wykroczeń drogowych*, WPP 2004, nr 1, s. 14; R.A. Stefański, *Wypadek w komunikacji jako przestępstwo w nowym kodeksie karnym*, Prok. i Pr. 1998/10, s. 47.

karna wyłącznie za spowodowanie katastrofy komunikacyjnej lub bezpośredniego jej niebezpieczeństwa, a przepis art. 86 § 1 k.w. zostanie skonsumowany. Będzie to bowiem zbieg rzeczywisty niewłaściwy – pomijalny. Natomiast gdy rozmiary zdarzenia lub zagrożenia nie osiągną granic katastrofy, gdy nie ma ofiar w ludziach, sprawca poniesie jedynie odpowiedzialność za wykroczenie³⁹.

Zbieg rzeczywisty jednoczynowy idealny przestępstwa określonego w art. 178a § 1 k.k. oraz wykroczenia określonego w art. 86 § 2 k.w. będzie miał miejsce wtedy, gdy sprawca w stanie nietrzeźwości prowadzi pojazd, nie zachowując przy tym należytej ostrożności, i powoduje zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym⁴⁰. Jeżeli sprawca umyślnego występku z art. 178a § 1 k.k. prowadził pojazd mechaniczny w ruchu drogowym, naruszając umyślnie zasady bezpieczeństwa w tej sferze ruchu, spowodował ponadto nieumyślnie lekkie uszkodzenia ciała innej osoby, zachodzi jednoczynowy zbieg tego występku z wykroczeniem z art. 86 § 2 k.w.⁴¹ Jeżeli sprawca przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. spowodował zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu kolejowym, wodnym lub powietrznym, znamiona wykroczenia z art. 86 § 2 k.w. nie zostaną zrealizowane, ponieważ należy doń wyłącznie czyn popełniony w ruchu drogowym⁴².

Należy podzielić wyrażony w literaturze przedmiotu pogląd, że zbiegu przestępstwa z wykroczeniem nie ma, jeżeli w następstwie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym sprawca spowoduje wypadek, w którym inna osoba odniosła obrażenia ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni albo w którym żadna osoba nie odniosła obrażeń ciała, lecz powstała poważna szkoda w mieniu innej osoby. Czyn wypełnia wówczas wyłącznie znamiona wykroczenia⁴³.

Podzielone zdania wyrażono w doktrynie odnośnie do pozostawiania wykroczenia z art. 86 k.w. w rzeczywistym jednoczynowym zbiegu z przestępstwem z art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 157 § 3 k.k. Dopuszcza się taki zbieg, gdy sprawca nieumyślnie spowodował wypadek w komunikacji, w wyniku którego inna osoba doznała obrażeń ciała lub rozstroju zdrowia na okres nieprzekraczający 7 dni⁴⁴. Odnotować jednak należy pogląd odmienny, według którego kwalifikacja z art. 157 § 2 lub 3 k.k. zawsze zostanie wyłączona przy zastosowaniu zasady specjalności lub subsydiarności przez przepis art. 86 § 1 lub 2 k.w.⁴⁵

W praktyce orzeczniczej art. 86 k.w. pojawia się także w towarzystwie art. 94 i 95 k.w. Jeżeli sprawca, zanim doprowadził do kolizji, przejechał jakiś odcinek drogi w stanie nietrzeźwości, nie mając w ogóle uprawnień do jazdy i nie posiadając przy sobie wymaganych dokumentów, jego zachowanie wyczerpuje znamiona

³⁹ J. Wojciechowski, *Kodeks wykroczeń. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 1999, s. 115; M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 311.

⁴⁰ Wyrok SN z 6.02.2004 r. (WK 27/03), OSNWSK 2004/1, poz. 270; także K. Szmidt, *Zbieg przestępstwa prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości z niektórymi typami wykroczeń*, Prok. i Pr. 2001/11, s. 20–21.

⁴¹ W. Marcinkowski, *Materialnoprawna i procesowa problematyka idealnego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem*, WPP 2003/3, s. 30; W. Marcinkowski, *Zbieg przestępstw i wykroczeń drogowych*, WPP 2004/1, s. 14.

⁴² W. Marcinkowski, *Zakresy ustawowych znamion niektórych przestępstw i wykroczeń komunikacyjnych*, WPP 2002/1, s. 39; W. Marcinkowski, *Koncepcja...*, s. 40–41; M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 311.

⁴³ M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, *Odpowiedzialność za spowodowanie wypadku komunikacyjnego w świetle regulacji nowego kodeksu karnego z 1997 r.*, cz. I, „Palestra” 1999/1–2, s. 19.

⁴⁴ A. Marek, *Odpowiedzialność...*, s. 7.

⁴⁵ B. Mik, *Glosa do uchwały SN z dnia 15 września 1999 r.*, I KZP 26/99, s. 169–170.

przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. oraz wykroczeń z art. 94 i 95 k.w. W doktrynie wyrażono pogląd, że należy wówczas przyjąć wieloczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia lub wykroczeń⁴⁶. Oznacza to konieczność wymierzenia sprawcy kary i środków karnych za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. i osobno za wykroczenia z art. 86 § 2, art. 94 oraz 95 k.w.⁴⁷ Można jednak rozważać przyjęcie zbiegu jednoczynowego. Zbieg przepisów art. 86 § 2, art. 94 oraz 95 k.w. zostanie wówczas rozwiązany na ogólnych zasadach (art. 9 § 1 k.k.).

Ze względu na zbliżony zakres normowania w art. 178a § 1 k.k. i art. 87 k.w., należy zastanowić się, czy czyn sprawcy może jednocześnie realizować znamiona tego występku i wykroczenia. Oba wskazane przepisy dotyczą sytuacji, gdy czyn popełnia sprawca odurzony alkoholem. Ich zakresy jednak nie krzyżują się ani jeden nie zawiera się w drugim. Granicę między przestępstwem z art. 178a § 1 k.k. a wykroczeniem z art. 87 k.w. wyznacza próg nietrzeźwości. Stan „po użyciu alkoholu” i „stan nietrzeźwości” są odrębne; ten pierwszy nie zawiera się w drugim. Górna granica stanu po użyciu alkoholu określa jednocześnie wartość, po przekroczeniu której rozpoczyna się stan nietrzeźwości, a zatem pośrednio wyznacza dolną jego granicę. Za górną granicę stanu po użyciu alkoholu należy przyjąć wartość 0,5‰, zaś dolną granicę stanu nietrzeźwości stanowi wartość przekraczającą ją, na przykład 0,51‰. Z tego powodu przekroczenie progu nietrzeźwości nie powoduje redukcji znamion wykroczeń z art. 87 § 1 lub 2 k.w., co skutkowałoby przyjęciem kwalifikacji prawnej wyłącznie z art. 178a § 1 lub 2 k.k.⁴⁸ Czyn sprawcy po prostu nie wypełnia wówczas znamienia wykroczenia⁴⁹. Jeżeli kierujący pojazdem umyślnie wprowadził się w stan „pod wpływem środka odurzającego” i choćby nieumyślnie jest także w stanie po użyciu innego „środka działającego podobnie do alkoholu”, który jednak nie jest „środkiem odurzającym”, zachodzi wówczas jednoczynowy idealny zbieg przestępstwa z art. 178a k.k. i wykroczenia z art. 87 k.w.⁵⁰

Wyrażono w literaturze pogląd, że zbiegiem pozornym jest zbieg wykroczenia z art. 87 § 1 k.w. i przestępstwa z art. 178a § 1 k.k.⁵¹ Wydaje się jednak, że autorowi chodziło o zbieg rzeczywisty pomijalny⁵², ponieważ wyłączenie przepisu art. 87 k.w. odbywa się tu na zasadzie konsumpcji⁵³. Jeżeli jednak nie będzie można przypisać sprawcy umyślności w zakresie realizacji znamion przestępstwa z art. 178a k.k. (np. z powodu błędu), nie ma przeszkód do przypisania popełnienia wykroczenia z art. 87 k.k.⁵⁴

Kodeks wykroczeń w art. 87 § 1a określa typ czynu zabronionego odpowiadający w zasadzie temu, który mieścił się w uchylonym art. 178a § 2 k.k.⁵⁵ Przepis

⁴⁶ Por. M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 312.

⁴⁷ K. Szmidt, *Zbieg przestępstwa...*, s. 18–20.

⁴⁸ Odmienne Marcinkowski, *Zakresy...*, s. 39.

⁴⁹ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 316–317.

⁵⁰ W. Marcinkowski, *Zakresy...*, s. 39.

⁵¹ B. Mik, *Glosa do uchwały SN z dnia 15 września 1999 r.*, I KZP 26/99, s. 164; K. Szmidt, *Zbieg przestępstwa...*, s. 16.

⁵² Tak M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 443; wyrok SN z 5.11.2009 r. (III KK 255/09), LEX nr 550488.

⁵³ W. Kotowski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 44–45.

⁵⁴ M. Kulik, *Dotychczasowe nowelizacje kodeksu karnego z 1997 r.*, Prok. i Pr. 2002/12, s. 48; W. Wróbel, *Krytycznie o zastrzeżeniu odpowiedzialności karnej za przestępstwa komunikacyjne*, PiP 2001/7, s. 56.

⁵⁵ Artykuł 178a § 2 k.k., typizujący prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu, został uchylony przez art. 12 pkt 3 ustawy z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247). Zmiana weszła w życie 9.11.2013 r.

art. 87 § 1a k.w. kryminalizuje zachowanie polegające na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub w strefie ruchu. Może pozostawać m.in. w zbiegu ze spowodowaniem wypadku drogowego z art. 177 k.k. oraz z niezastosowaniem się do zakazu z art. 244 k.k.

Wykroczenie z art. 88 k.w. może z kolei pozostawać w jednoczynowym zbiegu idealnym z przestępstwem spowodowania wypadku drogowego z art. 177 k.k. Zachodzi on, gdy sprawca prowadził co prawda pojazd bez wymaganego oświetlenia, ale wypadek został spowodowany przez naruszenie innych zasad bezpieczeństwa w ruchu niż brak oświetlenia pojazdu⁵⁶. Natomiast jeśli brak wymaganych przepisami świateł był jedną z przyczyn wypadku, zachodzi zbieg rzeczywisty niewłaściwy pomijalny i znamiona wykroczenia zostają pochłonięte przez znamiona przestępstwa⁵⁷. W jednoczynowym idealnym zbiegu wykroczenie z art. 88 k.w. może również pozostawać z przestępstwem z art. 178a k.k.⁵⁸

Często popełnianym wykroczeniem komunikacyjnym jest to z art. 92 k.w.⁵⁹ Może ono pozostawać w idealnym jednoczynowym zbiegu z przestępstwem z art. 178a § 1 k.k.⁶⁰

Przepis art. 92a k.w. typizuje wykroczenie polegające na niestosowaniu się do ograniczenia prędkości określonego ustawą lub znakiem drogowym przez prowadzącego pojazd. Może dojść do jednoczynowego zbiegu z przestępstwem z art. 177, 178a, 244 k.k.

Wykroczenia z art. 94 i 95 k.w. mogą pozostawać w zbiegu jednoczynowym z każdym przestępstwem przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Możliwy jest idealny zbieg przepisów art. 178a § 4 k.k. i art. 94 § 1 k.w. (prowadzenie na drodze publicznej pojazdu bez wymaganych uprawnień)⁶¹. Obecnie możliwy jest rzeczywisty jednoczynowy zbieg wykroczeń z art. 95 i 94 k.w. z przestępstwem z art. 180a k.k.⁶², polegającym na niezastosowaniu się do decyzji właściwego organu o cofnięciu uprawnienia do kierowania pojazdami. W okresie, za który zgromadzono akta do badania, przepis ten nie istniał⁶³. Jeżeli brak dokumentów i/lub brak uprawnień sprawcy do prowadzenia pojazdu wynika z faktu, iż został wobec niego orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów, a mimo to sprawca pojazd prowadził, mamy do czynienia z rzeczywistym jednoczynowym zbiegiem wykroczenia z art. 94 i/lub 95 k.w. oraz przestępstwa z art. 244 k.k.

Wykroczenie z art. 96 k.w. może pozostawać w zbiegu idealnym rzeczywistym z przestępstwem z art. 173, 174 lub 177 k.k. Ze względu na podobny zakres regulacji wykroczenia z art. 96 k.w. i przestępstwa z art. 179 k.k. należy rozważyć możliwość

⁵⁶ Por. M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 321.

⁵⁷ W. Marcinkowski, *Zbieg przestępstw i wykroczeń...*, s. 14.

⁵⁸ K. Szmidt, *Zbieg przestępstwa...*, s. 18.

⁵⁹ Przepis art. 92 może pozostawać w zbiegu rzeczywistym właściwym z przepisem art. 86 oraz art. 87 § 2. Sprawca poniesie odpowiedzialność na podstawie odpowiednio – art. 86 lub art. 87 § 2 k.w., ponieważ są to przepisy surowsze niż art. 92 k.w. Przepis art. 92 może także pozostawać w zbiegu rzeczywistym właściwym z art. 84 i 88 k.w., które są przepisami surowszymi. M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 333.

⁶⁰ W. Marcinkowski, *Materialnoprawna...*, s. 30.

⁶¹ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 443.

⁶² M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 446.

⁶³ Został wprowadzony do kodeksu karnego przez art. 1 pkt 5 ustawy z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 541).

ich pozostawiania w jednoczynowym zbiegu idealnym. Przestępstwo z art. 179 k.k. popełnia, kto wbrew szczególnemu obowiązkowi dopuszcza do ruchu pojazd mechaniczny albo inny pojazd w stanie bezpośrednio zagrażającym bezpieczeństwu w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym lub dopuszcza do prowadzenia pojazdu mechanicznego albo innego pojazdu na drodze publicznej, w strefie zamieszkania lub strefie ruchu przez osobę znajdującą się w stanie nietrzeźwości, będącą pod wpływem środka odurzającego lub osobę nieposiadającą wymaganych uprawnień. Wykroczenie z art. 96 § 1 k.w. popełnia właściciel, użytkownik lub prowadzący pojazd, który dopuszcza do prowadzenia pojazdu osobę bez uprawnień, w stanie po użyciu alkoholu, nie w pełni sprawną (fizycznie lub psychicznie) lub dopuszcza do jazdy pojazd, który nie powinien do niej zostać dopuszczony. W obu tych przepisach nieco inaczej określony jest podmiot, sama czynność wykonawcza, strona podmiotowa oraz miejsce popełnienia czynu. Jeżeli na właścicielu, posiadaczu, użytkowniku czy prowadzącym pojazd ciąży szczególny prawny obowiązek, o którym mowa w art. 179 k.k., czyn wypełniający znamiona wykroczenia z art. 96 § 1 pkt 2 i 5 popełniony umyślnie wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa z art. 179 k.k. W tym wypadku przepis art. 96 k.w. zostanie pochłonięty przez przepis art. 179 k.k. (zbieg rzeczywisty niewłaściwy pomijalny). Natomiast zachowanie wypełniające znamiona pozostałych postaci wykroczenia z art. 96 § 1 pkt 1, 3, 4 i 6 k.w. nie wypełnia jednocześnie znamion przestępstwa z art. 179 k.k.⁶⁴

Popełnienie wykroczenia z art. 96 § 2 k.w., jeżeli polega na dopuszczeniu pojazdu na drodze publicznej mimo braku odpowiednich urządzeń lub przyrządów (wypełniającego znamiona z art. 96 § 1 pkt 5 k.w.), może pozostawać w zbiegu rzeczywistym niewłaściwym pomijalnym z przestępstwem z art. 179 k.k. Natomiast czyn sprawcy z art. 96 § 2 k.w. popełniony nieumyślnie nie może jednocześnie wypełniać znamion przestępstwa z art. 179 k.k., ponieważ strona podmiotowa tego przestępstwa polega wyłącznie na umyślności⁶⁵.

Przepis art. 97 k.w. ma charakter blankietowy, ale został pomyślany jako przepis dopełniający, a nie zastępczy⁶⁶. Zabrania on zachowań stypizowanych w przepisach ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym lub przepisom wydanym na jej podstawie, czyli innych niż penalizowane przez pozostałe przepisy z tego rozdziału kodeksu wykroczeń. Nie może więc pozostawać z nimi w zbiegu. Nie może mieć również zastosowania wtedy, gdy zachowanie sprawcy nie wypełnia dokładnie znamion przepisów art. 84–96a k.w.⁶⁷

Należy rozważyć możliwość jednoczynowego zbiegu wykroczenia z art. 98 k.w. i przestępstwa z art. 173 lub 174 k.k. Sytuacja taka może powstać, gdy sprawca w wyniku zachowania określonego w art. 98 k.w. spowoduje katastrofę w ruchu lądowym lub jej bezpośrednie niebezpieczeństwo, ponieważ wypełni wówczas znamiona przestępstwa z art. 173 lub 174 k.k. Zbieg taki ma jednak charakter pomijalny; przepis art. 98 k.w. zostanie skonsumowany przez przepisy art. 173 lub 174 k.k. Jeżeli sprawca spowoduje wypadek, o którym mowa w art. 177 k.k., przepis ten skonsumuje przepis art. 98 k.w.⁶⁸

⁶⁴ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 349–350.

⁶⁵ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 350.

⁶⁶ Wyrok SN z 11.10.2000 r. (IV KKN 250/00), niepubl.

⁶⁷ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 354.

⁶⁸ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 356–357.

Poza wykroczeniami i przestępstwami komunikacyjnymi, problem jednoczynowego zbiegu przestępstwa i wykroczenia pojawia się relatywnie rzadko. Warto zwrócić jeszcze tylko uwagę na niektóre przypadki takiego zbiegu związanego z popełnieniem przez sprawcę kradzieży. Kradzież należy do tzw. czynów przepołowionych – w zależności od wartości skradzionego przedmiotu czynności wykonawczej stanowi przestępstwo lub wykroczenie. Granica określona została wyraźnie, przez odwołanie się do najniższego miesięcznego wynagrodzenia⁶⁹. W tym zakresie oczywiście nie jest możliwy zbieg przestępstwa z wykroczeniem, gdyż albo wartość skradzionej rzeczy lub pieniędzy osiąga wartość „przestępną”, albo nie. Ustawodawca przewidział jednak w art. 130 k.w. pewne wyłączenia spod tej ogólnej reguły⁷⁰. Również niektóre przepisy kodeksu karnego typizują przestępstwa ze względu na szczególny przedmiot czynności wykonawczej (np. dokumenty potwierdzające tożsamość osoby). Jeżeli zatem sprawca kradnie portfel z pieniędzmi o łącznej wartości nieprzekraczającej 1/4 najniższego miesięcznego wynagrodzenia, ale w portfelu tym znajduje się także dowód osobisty i prawo jazdy właściciela, czyn ten wypełnia znamiona wykroczenia z art. 119 k.w. i art. 275 k.k. (w niektórych układach faktycznych także art. 276 k.k.).

Ponieważ „styk” przepisów kodeksu pracy i kodeksu karnego pojawiał się w praktyce orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego, chociaż spraw tego typu nie było w aktach nadesłanych do badania, warto zwrócić uwagę także na jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia z kodeksu pracy. Zakresy przepisów z art. 218 § 1a i 2 k.k. oraz wykroczeń z art. 281 i 282 k.p. w zasadzie się pokrywają. Artykuł 218 § 1a k.k. typizuje występki polegający na złośliwym lub uporczywym naruszaniu praw pracownika wynikających ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego przez osobę wykonującą czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, zagrożony karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2; § 2 tego przepisu stanowi, że osoba określona w § 1a, odmawiająca ponownego przyjęcia do pracy, o której przywróceniu orzekł właściwy organ, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Natomiast w art. 218 § 3 k.p. wprowadzona została odpowiedzialność karna osoby, która będąc zobowiązana orzeczeniem sądu do wypłaty wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia ze stosunku pracy, obowiązku tego nie wykonuje. Za ten czyn grozi kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3. Przepis art. 281 k.p. natomiast przewiduje karę grzywny od 1.000 do 30.000 zł, jeżeli osoba będąca pracodawcą lub działająca w jego imieniu narusza normy związane z zawieraniem i rozwiązywaniem umowy o pracę, stosuje wobec pracowników inne kary niż przewidziane w przepisach prawa pracy o odpowiedzialności porządkowej pracowników, narusza przepisy o czasie pracy lub przepisy o uprawnieniach pracowników związanych z rodzicielstwem i zatrudnianiu młodocianych, nie prowadzi i nie przechowuje dokumentacji pracowniczej w odpowiedni sposób. Natomiast przepis art. 282 k.p. przewiduje karę grzywny od 1.000 do 30.000 zł dla sprawcy, który wbrew obowiązkowi nie wypłaca w ustalonym terminie i w odpowiedniej wysokości wynagrodzenia

⁶⁹ Por. M. Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 698.

⁷⁰ Por. M. Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks wykroczeń...*, s. 460–468.

za pracę lub innego świadczenia uprawnionej osobie, narusza przepisy dotyczące urlopu wypoczynkowego, nie wydaje pracownikowi świadectwa pracy. Tej samej karze podlega, kto wbrew obowiązкови nie wykonuje podlegającego wykonaniu orzeczenia sądu pracy lub ugody zawartej przed komisją pojednawczą lub sądem pracy. Umyślne czyny tego typu popełnione w sposób uporczywy lub złośliwy stanowią przestępstwo, zaś popełnione nieumyślnie – wykroczenie⁷¹.

Może zachodzić również zbieg rzeczywisty przepisu art. 218 § 1 k.k. i art. 35 ust. 1 pkt 3 ustawy o związkach zawodowych⁷². Przepis art. 35 ust. 1 pkt 3 u.z.z. przewiduje odpowiedzialność karną osoby, która w związku z zajmowanym stanowiskiem lub pełnioną funkcją dyskryminuje pracownika z powodu przynależności do związku zawodowego, pozostawania poza związkiem zawodowym lub wykonywania funkcji związkowej. Podlega ona karze grzywny lub ograniczenia wolności.

Przepis art. 218 § 3 k.k. pozostaje w zbiegu z przepisem art. 282 § 1 pkt 1 k.p., który stanowi, że kto wbrew obowiązкови nie wypłaca w ustalonym terminie wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia przysługującego pracownikowi albo uprawnionemu do tego świadczenia członkowi rodziny pracownika, wysokość tego wynagrodzenia lub świadczenia bezpodstawnie obniża albo dokonuje bezpodstawnych potrąceń, podlega karze grzywny od 1.000 do 30.000 zł (jest to wykroczenie). Zbieg ten jest jednak pomijalny na zasadzie konsumpcji (przepisem konsumującym jest art. 218 § 3 k.k.)⁷³.

W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że nie zachodzi jednoczynowy kumulatywny zbieg przepisów art. 220 k.k. i art. 283 k.p.⁷⁴ Przepis art. 220 k.k. kryminalizuje zachowanie osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo i higienę pracy, która nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Zagrożone jest ono karą pozbawienia wolności do lat 3. W § 2 wprowadzony został typ nieumyślny tego przestępstwa, z karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Przepis art. 283 k.p. przewiduje odpowiedzialność osoby odpowiedzialnej za stan bezpieczeństwa i higieny pracy albo kierującej pracownikami lub innymi osobami fizycznymi, która nie przestrzega przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Sprawca taki podlega karze grzywny od 1.000 do 30.000 zł.

1.3.3. Problemy procesowe

Artykuł 5 § 1 pkt 8 k.p.w. zawiera formalną przesłankę ujemną dopuszczalności prowadzenia postępowania w sprawie o wykroczenie. Przepis ten jest na pierwszy rzut oka odpowiednikiem art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Jednak przepis kodeksu postępowania karnego mówi wyraźnie o zakazie wszczęcia lub dalszego prowadzenia postępowania karnego co do tego samego czynu tej samej osoby, gdy zostało ono

⁷¹ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 604.

⁷² Ustawa z 23.05.1991 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 167 ze zm.); por. W. Radecki, w: A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 1154.

⁷³ M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 604.

⁷⁴ S. Samol, *Prawnokarna ochrona praw pracownika w nowym kodeksie karnym*, RPEiS 1998/3–4, s. 75 i n.; M. Budyn-Kulik, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny...*, s. 608.

już prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się. Jednak w odróżnieniu od art. 17 k.p.k., art. 5 § 1 pkt 8 k.p.w. stanowi, że nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy postępowanie co do tego samego czynu obwinionego zostało prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte, toczy się. Ustawodawca użył tu ogólnego określenia „postępowanie”, a nie „postępowanie karne” lub „postępowanie w sprawach o wykroczenia (wykroczeniowe)”. Może zatem powstać wątpliwość, czy przepis ten wyłącza dopuszczalność postępowania w sprawach o wykroczenia wtedy, gdy prawomocnie zakończone lub wcześniej wszczęte o ten sam czyn wobec tego samego obwinionego zostało jakiegokolwiek postępowanie (karne lub w sprawach o wykroczenia), czy tylko wówczas, gdy zostało w takiej sytuacji wszczęte lub zakończone postępowanie w sprawach o wykroczenia. Wydaje się, że trafny jest ten drugi pogląd. Jak się wskazuje w literaturze przedmiotu, osądzenie sprawy za wykroczenie, gdy ten sam czyn sprawcy wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, nie stoi na przeszkodzie rozpoznaniu sprawy o przestępstwo, ponieważ na gruncie przepisów kodeksu postępowania karnego *res iudicata* dotyczy wyłącznie tego samego czynu rozpoznawanego w postępowaniu karnym⁷⁵. Na takim stanowisku stanął także Sąd Najwyższy⁷⁶. Inna interpretacja tego przepisu byłaby sprzeczna z wykładnią językową – ustawodawca użył tu sformułowania „tego samego czynu obwinionego”, które sugeruje, że chodzi o sytuację, gdy sprawca czynu występuje co najmniej dwukrotnie w charakterze obwinionego, a więc kiedy rozpoznawana jest kwestia poniesienia przezeń odpowiedzialności za wykroczenia. Odmienna interpretacja art. 5 § 1 pkt 8 k.p.w. byłaby także niezgodna z wykładnią systemową, prowadziłaby bowiem do logicznej sprzeczności między tym przepisem a art. 10 § 1 k.w. oraz art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w.

Przepis art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w. stanowi, że można odmówić wszczęcia postępowania, a wszczęte umorzyć, także wtedy, jeżeli w sprawie o ten sam czyn, jako mający jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia, postępowanie karne zostało już prawomocnie zakończone orzeczeniem skazującym lub toczy się postępowanie karne z oskarżenia publicznego. W aktualnym stanie prawnym wydaje się, że przepis art. 61 k.p.w. daje jedynie możliwość nieprowadzenia postępowania o wykroczenie, nie nakłada na sąd takiego obowiązku; nie zawiera on zatem ujemnych przesłanek procesowych⁷⁷. Do 22.05.2003 r. przepis ten zawierał obligatoryjne (art. 61 § 1 k.p.w.) i fakultatywne (art. 61 § 2 k.p.w.) podstawy odmowy wszczęcia (umorzenia) postępowania w sprawach o wykroczenie. Przepis art. 1 pkt 15 ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia⁷⁸ zmienił treść art. 61 § 1 k.p.w., usuwając z niego obligatoryjną podstawę umorzenia (odmowy wszczęcia postępowania) w przypadku zbiegu jednoczynowego przestępstwa i wykroczenia, gdy zapadł wyrok skazujący za przestępstwo. Możliwość odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania przewidywał § 2 tego przepisu wówczas, gdy postępowanie o przestępstwo było w toku oraz gdy zastosowano wobec sprawcy wykroczenia środek wychowawczy.

⁷⁵ T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania...*, s. 77; W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks...*, s. 55–56.

⁷⁶ Postanowienie SN z 29.01.2004 r. (I KZP 40/03), OSNKW 2004/2, poz. 22.

⁷⁷ T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania...*, s. 264.

⁷⁸ Ustawa z 22.05.2003 r. (Dz. U. nr 109, poz. 1031).

Jak trafnie zwraca się uwagę w literaturze przedmiotu, z art. 61 § 1 k.p.w. płyną następujące wnioski. Nie ma podstaw do nieprowadzenia postępowania w sprawach o wykroczenia, gdy czyn wypełnia znamiona przestępstwa prywatnoskargowego. Postępowanie takie charakteryzuje się m.in. położeniem akcentu na pojednanie sprawcy i pokrzywdzonego. Gdyby zatem do takiego pojednania doszło, sprawca nie poniósłby odpowiedzialności karnej za popełnienie czynu. Skoro jednak jego czyn wypełnia znamiona wykroczenia, istnieje interes publiczny w ukaraniu sprawcy, niewłaściwe zatem byłoby, aby dzięki pojednaniu z pokrzywdzonym uniknął on odpowiedzialności w ogóle (za wykroczenie)⁷⁹.

Słusznie zwrócono w literaturze przedmiotu uwagę na to, że ze względu na fakultatywny charakter odmowy wszczęcia postępowania lub jego umorzenia, sąd powinien rozważyć, gdy sprawa karna jest w toku, możliwy sposób jej zakończenia. Jeżeli na przykład istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nastąpi warunkowe umorzenie postępowania lub umorzenie z powodu nieprzekroczenia stopnia znikomego społecznej szkodliwości czynu, niezasadne byłoby uwolnienie sprawcy także od odpowiedzialności za wykroczenie⁸⁰. Należy zwrócić uwagę, że pogląd taki został ogłoszony przed wejściem w życie nowelizacji kodeksu postępowania karnego⁸¹ i kodeksu karnego⁸². Wprowadziły one wiele możliwości konsensualnego umorzenia postępowania karnego, bez faktycznego ukarania sprawcy⁸³. Na gruncie obecnie obowiązujących przepisów przytoczone wyżej stanowisko nie tylko nie straciło na aktualności, ale nawet na niej zyskało.

Wątpliwości budzi kwestia tego, jaki sąd i w jakiej formie powinien wydać rozstrzygnięcie odnośnie do tego, która kara podlega wykonaniu. W literaturze pojawił się pogląd, że powinien to uczynić sąd w postępowaniu wykonawczym na posiedzeniu, a nie sąd rozstrzygający w sprawie o przestępstwo lub wykroczenie⁸⁴. Poglądu tego nie można podzielić bez zastrzeżeń.

Na gruncie kodeksu postępowania karnego kwestia orzekania w jednym postępowaniu o czyn wypełniający jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia regulowana jest przez przepisy art. 18 § 1 k.p.k., 400 § 1 k.p.k. i 439a k.p.k. Pierwszy z nich stanowi, że jeżeli czyn stanowi tylko wykroczenie, prokurator odmawiając wszczęcia postępowania lub umarzając je przekazuje sprawę Policji w celu wystąpienia z wnioskiem o ukaranie do właściwego sądu; prokurator może sam wystąpić z takim wnioskiem. Przepis art. 400 § 1 k.p.k. dotyczy postępowania jurysdykcyjnego. Przewiduje on możliwość prowadzenia postępowania w sprawie o wykroczenie, gdy po rozpoczęciu przewodu sądowego ujawni się, że czyn oskarżonego stanowi wykroczenie. *A contrario* wynika z niego, że jeżeli okoliczność taka ujawni się wcześniej, sąd powinien sprawę przekazać właściwemu sądowi. Należy zauważyć jednak, że orzekanie w sprawie o wykroczenie w postępowaniu karnym nie pociąga za sobą konieczności uchylenia orzeczenia (art. 439a k.p.k.).

⁷⁹ Por. A. Marek, *Prawo...*, s. 74.

⁸⁰ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania...*, s. 265.

⁸¹ Ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247 ze zm.).

⁸² Ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396).

⁸³ W momencie opracowywania raportu było to np. umorzenie postępowania z art. 59a k.k. Przepis ten dodany przez art. 12 pkt 1 ustawy z 27.09.2013 r., został następnie uchylony przez art. 7 pkt 5 ustawy z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 437 ze zm.).

⁸⁴ G. Kasicki, A. Wiśniewski, *Kodeks wykroczeń...*, s. 54.

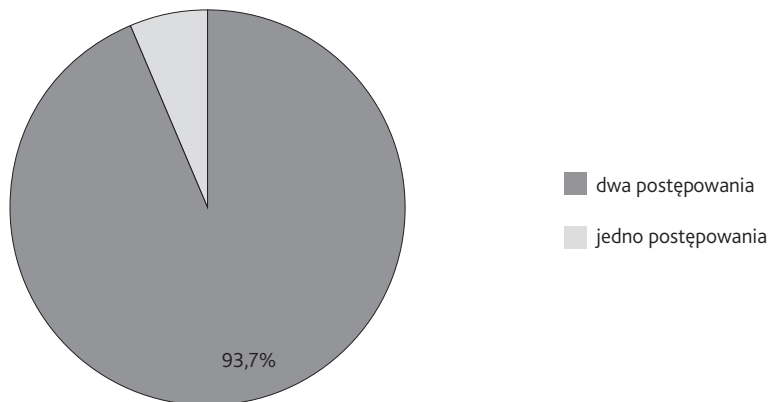
Przepisy te nie zostały wprost przewidziane na sytuację jednoczynowego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem, chociaż *lege non distinguente* należy przyjąć, że jej także dotyczą. Zostały pomyślane dla rozwiązania sytuacji, w której czyn będący w istocie wykroczeniem został początkowo błędnie zakwalifikowany jako przestępstwo. Nie uwzględniają one zatem specyfiki omawianej sytuacji, w której oba aspekty czynu (jako przestępstwa i wykroczenia) są ze sobą nierozdzielnie związane. Dlatego *de lege ferenda* należałoby wprost taką sytuację uregulować. W przypadku takiego jednoczynowego zbiegu powinien orzekać jeden sąd w jednym postępowaniu, ponieważ zarówno odpowiedzialność za przestępstwo, jak i za wykroczenie jest z punktu widzenia zasad Konstytucji RP odpowiedzialnością karną (represyjną)⁸⁵. Jakościowo nie są to więc odrębne reżimy odpowiedzialności.

II. CZĘŚĆ EMPIRYCZNA

Zwrócono się do sądów o nadesłanie akt spraw, w których toczyło się postępowanie o czyn stanowiący przestępstwo i wykroczenie oraz w których powołano w sentencji orzeczenia art. 10 k.w. Nadesłano akta 238 spraw. W 223 z nich postępowanie o przestępstwo i wykroczenie prowadzono oddzielnie, zaś w 15 toczyło się jedno postępowanie.

Wykres 1

Liczba postępowań o ten sam czyn

Źródło: opracowanie własne.

2.1. Sprawy, w których prowadzono oddzielnie postępowanie o wykroczenie i przestępstwo

2.1.1. Dane ogólne

W grupie tej znalazły się 223 sprawy, co stanowiło 93,7% wszystkich badanych spraw.

Ze względu na to, że większość aktów spraw z tej grupy były to akta prowadzone w sprawie o wykroczenie, informacji o sprawcach jest niewiele. Większość sprawców w tej grupie była mężczyznami – 209 osób (93,7% sprawców w tej grupie), kobiet zaś było 14 (6,3%).

⁸⁵ M. Kulik, w: P. Daniluk (red.), Kodeks wykroczeń..., s. 76.

Wiek sprawców kształtował się następująco: najliczniejsze, prawie równe pod względem liczebności, były przedziały wiekowe od 22 do 30 lat – 58 osób (26% wszystkich sprawców z tej grupy spraw) i od 31 do 40 lat – takich osób było 59 (26,5%). Wiek 34 sprawców mieścił się w przedziale od 51 do 60 lat (15,2%). Prawie jednakowa liczba osób znajdowała się w przedziale wiekowym od 41 do 50 lat – 28 osób (12,6%) i od 17 do 21 lat – 27 osób (12,1%). Najmniej licznie reprezentowana była kategoria wiekowa powyżej 60 lat. Takich osób było 17 (7,6%).

Tabela 1. Wiek sprawców		
Wiek sprawców	l.b.	%
17 do 21 lat	27	12,1
22 do 30 lat	58	26,0
31 do 40 lat	59	26,5
41 do 50 lat	28	12,6
51 do 60 lat	34	15,2
Pow. 60 lat	17	7,6
Suma	223	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Stan cywilny sprawców w tej grupie przedstawiał się następująco. Osób, które określiły się jako kawaler lub panna było 124 (55,6%). W związku małżeńskim żyło 72 sprawców (32,3%). Dość liczna była grupa rozwodników – 21 osób (9,4%). Najmniej licznie zaś reprezentowane były osoby owdowiałe – 6 osób.

Jedynie wykształcenie 77 sprawców (34,5% wszystkich z tej grupy spraw) jest znane. Liczba sprawców z wykształceniem zawodowym (19 osób; 8,5% sprawców z tej grupy spraw; 24,7% w grupie osób o ustalonym wykształceniu), podstawowym (24 osoby; 10,8% w tej grupie spraw; 31,2% w grupie o ustalonym wykształceniu) oraz średnim (22 osoby; 9,9% w tej grupie spraw; 28,5% w grupie o ustalonym wykształceniu) była zbliżona. Znacząco mniej osób legitymowało się wykształceniem gimnazjalnym – 9 osób (4% w tej grupie spraw; 11,7% w grupie o ustalonym wykształceniu) oraz wyższym – 3 osoby (1,3% w tej grupie spraw; 3,9% w grupie o ustalonym wykształceniu). Odnośnie do pozostałych 146 sprawców (65,5% wszystkich sprawców w tej grupie) brak było danych w tej mierze.

W niewielu sprawach znajdowały się dane dotyczące zawodu sprawcy. Znane są odnośnie do 86 osób (38,6% wszystkich sprawców w tej grupie spraw), z czego co do 16 wiadomo, że nie miały wyuczonego zawodu. Sprawcy posiadali zróżnicowane zawody wyuczone; w pojedynczych przypadkach były to następujące profesje: tokarz, leśnik, wulkanizator, magazynier, kucharz, kominiarz, farmaceuta, konserwator zabytków, sprzedawca, elektryk, monter, rybak, nauczyciel; po dwóch sprawców miało zawód piekarza, hydraulika, malarza, ogrodnika, spawacza, rolnika, informatyka, dekarza; po 3 razy zadeklarowano następujące zawody: operator, technik, ślusarz; po 4 razy: ekonomista, murarz, uczeń, a 6 razy – stolarz. Zdecydowanie najczęściej występującym zawodem był mechanik (14 sprawców).

Ze względu na to, że dominującym rodzajem kary za wykroczenie jest grzywna, pytano sprawców o źródła zarobkowania (utrzymania). Należy jednak zaznaczyć, iż w aktach spraw nie ma informacji odnośnie do faktu weryfikacji tych danych. Posiadających stałe

zatrudnienie było 89 sprawców (39,9% sprawców z tej grupy spraw), zaś 53 wykonywało prace dorywcze (23,8%). Nieposiadających stałego źródła utrzymania było 41 sprawców (18,4%). Wśród sprawców byli również emeryci (10 osób – 4,5%) i renciści (10 osób – 4,5%). Kilku sprawców (8 osób; 3,6%) prowadziło własną działalność gospodarczą, a kilku – gospodarstwo rolne (5 osób; 2,2%). Odnosnie do 7 sprawców (3,1%) brak danych w tej mierze.

Dane o uprzednim skazaniu lub ukaraniu sprawców pochodzą w głównej mierze z oświadczeń samych obwinionych. W większości przypadków nie były one weryfikowane⁸⁶. Wśród sprawców 120 było już karanych (53,8% sprawców z tej grupy spraw); w tym za takie samo lub podobne przestępstwo (głównie dotyczyło to przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji) – 80 osób (35,9% wszystkich sprawców z tej grupy spraw; 66,7% uprzednio karanych). W grupie sprawców już karanych było 17 wielokrotnie skazanych (7,6% wszystkich sprawców z tej grupy spraw; 14,2% uprzednio karanych). Kilku sprawców było uprzednio karanych za wykroczenie – 5 osób (2,2% wszystkich sprawców z tej grupy spraw).

Pomimo częstych przypadków popełniania czynu zabronionego w stanie świadomości, mogącym budzić wątpliwości ze względu na odurzenie alkoholowe lub innymi środkami psychoaktywnymi, jedynie w stosunku do 4 sprawców wywołano opinie biegłych psychiatrów.

Czyn w większości spraw związany był z naruszeniem zasad w ruchu drogowym. Często jego opis wskazywał na więcej niż jeden zestaw znamion, dlatego podane niżej dane liczbowe nie sumują się z liczbą sprawców (i spraw).

W opisie czynu informacja o stanie odurzenia sprawcy znalazła się 96 razy. Dwukrotnie chodziło o popełnienie czynu w stanie odurzenia narkotycznego; czterokrotnie – w stanie po użyciu alkoholu; w 90 przypadkach sprawca w czasie czynu był w stanie nietrzeźwości. Warto zwrócić uwagę na to, że z akt wynikało, iż więcej sprawców popełniło czyn w stanie nietrzeźwości. O ile każdy stan po użyciu alkoholu znalazł odzwierciedlenie w opisie czynu, zaś w przypadku odurzenia środkami innymi niż alkohol – w dwóch na trzy⁸⁷, aż 186 sprawców popełniło czyn w stanie nietrzeźwości. Pomijano tę okoliczność w opisie czynu prawdopodobnie dlatego, że w większości przypadków stanowiła ona znamię przestępstwa, a nie wykroczenia. Wydaje się jednak, że taki zabieg jest niewłaściwy. Okoliczność, że sprawca popełnił czyn w stanie odurzenia, jest istotna, nawet gdy nie stanowi znamienia typu. Powinna mieć wpływ na wymiar kary. Istnieje powszechna praktyka odrębnego prowadzenia sprawy o przestępstwo i wykroczenie, a w przypadku postępowania wykroczeniowego – do wydzielania każdego zestawu znamion w odrębny czyn. Prowadzi to do pozornej multiplikacji czynu, co zaciemnia obraz treści bezprawia. Sądzę, że właściwszą praktyką jest podawanie jednego pełnego opisu czynu, ponieważ sprawca popełnił jeden czyn. Jeżeli popełnił kilka czynów, mamy do czynienia nie ze zbiegiem przepisów ustawy, ale ze zbiegiem przestępstw. Ten jeden opis powinien zostać następnie przyporządkowany do przepisów, które poszczególne jego fragmenty realizują, niezależnie od tego, w jakich ustawach owe przepisy są zawarte.

W pojedynczych przypadkach czyny popełnione przez sprawców z badanej grupy akt zostały opisane jako: jazda po chodniku, amatorski połów ryb bez uprawnień,

⁸⁶ Pomimo tego, że np. z akt wyłączano materiały postępowania karnego z art. 244 k.k.

⁸⁷ Jeden przypadek – było to wykroczenie inne niż drogowe, a stan odurzenia był irrelevantny w świetle znamion.

wykonywanie czynności służbowych w stanie upojenia alkoholowego, noszenie pistoletu z amunicją, wyrąb drzew i korzeni, zakłócanie porządku publicznego, spożywanie alkoholu na stacji benzynowej, przechodzenie przez teren w lesie, wykopanie dołów w lesie, nieprawidłowe parkowanie, uprawianie konopi, zanieczyszczanie lasu, kradzież portfela. Dwukrotnie czyn polegał na telefonowaniu w czasie jazdy bez urządzenia głośnomówiącego, braku tablic rejestracyjnych pojazdu, którym kierował sprawca, braku ubezpieczenia OC pojazdu, którym kierował sprawca. Trzykrotnie czyn został opisany jako wykonanie niebezpiecznego manewru oraz jazda bez kasku. Czterokrotnie sprawcami czynu byli piesi, którzy wtargnęli na jezdnię. Sześciu sprawców kierowało pojazdem niedopuszczonym do ruchu oraz prowadziło pojazd bez zapiętych pasów bezpieczeństwa. W siedmiu przypadkach czyn polegał na próbie uniknięcia kontroli drogowej, niezatrzymaniu się przed znakiem STOP lub stanowił ucieczkę z miejsca zdarzenia. Ośmiu sprawców prowadziło pojazd nieoświetlony. Przekroczenia dozwolonej prędkości dopuściło się 15 osób; 25 – nie zastosowało się do znaku drogowego, a 35 osób – stworzyło zagrożenie w ruchu. Najliczniej popełniane były czyny opisane jako kierowanie pojazdem bez dokumentów – 41 sprawców; doprowadzenie do zderzenia z innym pojazdem lub obiektem – 63 oraz kierowanie pojazdem bez uprawnień – 65.

Pojazdy, którymi kierowali sprawcy czynów przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w większości były samochodami osobowymi (156 przypadków). Nieco mniej było jednośladów: 37 razy – sprawca kierował rowerem, 12 razy – motorowerem, a raz – motorem. W kilku przypadkach sprawca kierował większym pojazdem; w pojedynczych sprawach – ładowarką i autobusem, 7 razy – ciągnikiem. W czterech przypadkach sprawcą był pieszy.

W większości spraw (160) popełnione zostało jedno wykroczenie; w 47 uznano, że czyn sprawcy wypełnia znamiona dwóch wykroczeń. W 9 sprawach przyjęto popełnienie po 3 wykroczeń, a w dwóch – po 5. W sumie popełnionych zostało więc 291 wykroczeń. W sprawach z tej grupy ustalono, iż oprócz wypełnienia znamion wykroczenia zrealizowane zostały także znamiona jednego przestępstwa; tylko w jednej sprawie uznano, że sprawca zrealizował znamiona 3 przestępstw.

We wszystkich sprawach z tej grupy prowadzono oddzielnie postępowanie o wykroczenie i przestępstwo. Dostarczone do badań akta dotyczyły spraw o wykroczenie. Jedynie w dwóch sprawach dołączono akta spraw karnych. Odpisy wyroków zapadłych w sprawach karnych znajdowały się w 101 aktach spraw wykroczeniowych. W 69 sprawach brak było jakiegokolwiek informacji o skazaniu za przestępstwo; wiadomo było jedynie, że postępowanie w sprawie karnej toczyło się, ponieważ w aktach znajdowało się postanowienie o wyłączeniu materiałów dotyczących przestępstwa do odrębnego postępowania. W pozostałych 51 sprawach informacja o wyroku w sprawie karnej miała charakter niepełny i pochodziła z orzeczenia dotyczącego uznania jednej z kar za niepodlegającą wykonaniu.

Warto zwrócić uwagę na koszty postępowania⁸⁸. Koszty postępowania wykroczeniowego znane są w 142 sprawach (63,7% wszystkich spraw z tej grupy)⁸⁹. Brak danych na ten temat w 81 sprawach (36,3%); w 75 sprawach wysokość kosztów nie jest znana

⁸⁸ Jest to suma łączna, na którą składają się opłata sądowa i koszty.

⁸⁹ Kształtowały się one następująco: raz – 70 zł, 85 zł, 220 zł, 300 zł; po 2 razy – 30 zł, 50 zł, 140 zł, 160 zł; po 4 razy – 90 zł, 170 zł, 210 zł; 5 razy – 120 zł; 9 razy – 130 zł; 10 razy – 110 zł; 14 razy – 150 zł; 31 razy – 100 zł oraz 49 razy – 80 zł.

z powodu zwolnienia ukaranego od ich ponoszenia (33,6% wszystkich spraw). Koszty w sprawach karnych, ze względu na brak akt, znane są tylko w 69 przypadkach (31% wszystkich spraw)⁹⁰. W pozostałych – 154 sprawach brak danych na temat wysokości kosztów, co do 29 z tych spraw (13% wszystkich; 18,8% spraw, w których koszty nie są znane) wiadomo jedynie, że sąd zwolnił skazanego od obowiązku ich ponoszenia.

Tabela 2.
Informacje o postępowaniu w sprawie karnej

	l.b.	%
Akta w sprawie karnej	2	0,9
Odpis wyroku w sprawie karnej	101	45,3
Niepełna informacja o karze w sprawie karnej	51	22,9
Brak informacji o rozstrzygnięciu w sprawie karnej	69	30,9
Suma	223	100,0

Źródło: opracowanie własne.

W postępowaniu karnym 72 oskarżonych dobrowolnie poddało się karze (art. 387 k.p.k.); dwukrotnie skazanie nastąpiło w trybie art. 335 k.p.k. (w sumie 33,2% wszystkich sprawców). W 167 przypadkach zapadł wyrok nakazowy (74,9% wszystkich spraw z tej grupy).

2.1.2. Kwalifikacja czynów

W większości przypadków czyny sprawców wypełniały znamiona wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji. Sporadycznie pojawiały się inne przepisy kodeksu wykroczeń lub innych ustaw.

W pojedynczych przypadkach czyn sprawcy zakwalifikowano jako wypełniający znamiona typu z art. 70 § 2 k.w. (wykonywanie czynności zawodowych w stanie nietrzeźwości), art. 93 § 1 k.w. (nieudzielenie pomocy ofierze wypadku drogowego przez jego uczestnika), art. 96 § 1 pkt 5 k.w. (dopuszczenie do ruchu pojazdu niewyposażonego w odpowiednie urządzenia lub przyrządy), art. 119 § 1 k.w. (kradzież), art. 124 § 1 k.w. (niszczenie cudzej rzeczy), art. 148 § 1 k.w. (nielegalny wyręb gałęzi, korzeni lub krzewów), art. 151 § 1 k.w. (przejście przez grunty leśne), art. 151 § 2 k.w. (przejście przez młodnik leśny), art. 154 § 1 pkt 4 k.w. (naruszenie gruntu leśnego przez kopanie dołów), art. 162 § 1 k.w. (zaśmiecanie lasu), art. 43 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi⁹¹ (sprzedaż alkoholu bez zezwolenia), art. 27a ustawy o rybactwie śródlądowym⁹² (amatorski połów ryb bez zezwolenie lub karty wędkarskiej), art. 51 ust. 2 ustawy o broni i amunicji⁹³ (posiadanie broni bez rejestracji).

⁹⁰ Koszty w sprawach karnych przedstawiały się następująco: raz – 20 zł, 70 zł, 120 zł, 130 zł, 165 zł, 240 zł, 280 zł, 300 zł, 315 zł, 370 zł, 430 zł, 510 zł, 610 zł, 660 zł, 860 zł, 909 zł; 2 razy – 60 zł, 100 zł, 140 zł, 150 zł, 190 zł, 250 zł, 350 zł, 390 zł, 400 zł, 477 zł; 3 razy – 335 zł, 450 zł; 4 razy – 90 zł, 270 zł; 5 razy – 170 zł, 220 zł oraz 9 razy – 80 zł.

⁹¹ Ustawa z 26.10.1982 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 ze zm.).

⁹² Ustawa z 18.04.1985 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 652).

⁹³ Ustawa z 21.05.1999 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 576).

Trzykrotnie w kwalifikacji prawnej czynu pojawił się art. 87 § 1 k.w. (kierowanie pojazdem po użyciu alkoholu lub środka odurzającego) oraz art. 96 § 1 k.w. (dopuszczenie przez właściciela osoby nieuprawnionej do prowadzenia pojazdu). Po cztery razy zastosowano przepisy art. 87 § 2 k.w. (prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny po użyciu alkoholu lub środka odurzającego) oraz art. 92 § 2 k.w. (niezastosowanie się do sygnału w celu uniknięcia kontroli).

W pięciu sprawach czyn zakwalifikowano jako wypełniający znamiona typu z art. 98 k.w. (zagrożenie bezpieczeństwa na drodze niepublicznej). Siedmiokrotnie przyjęto jako podstawę rozstrzygnięcia art. 88 k.w. (prowadzenie pojazdu bez wymaganego oświetlenia) oraz art. 92 § 1 k.w. (niestosowanie się do znaku drogowego lub sygnału). Osiem czynów stanowiło wykroczenia z art. 94 § 2 k.w. (prowadzenie na drodze publicznej pojazdu niedopuszczonego do ruchu) oraz art. 86 § 1 k.w. (stworzenie zagrożenia w ruchu drogowym). W dziewięciu sprawach w kwalifikacji pojawił się art. 92a k.w. (niestosowanie się do ograniczenia prędkości).

Częściej przyjmowano, że czyn sprawcy stanowi wykroczenie z art. 97 k.w. (wykroczenie przeciwko przepisom ruchu drogowego) – 27 razy i z art. 87 § 1a k.w. (prowadzenie w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem podobnie działającego środka pojazdu innego niż mechaniczny) – 28 razy.

Najpowszechniej stosowanymi przepisami były: art. 95 k.w. (prowadzenie pojazdu bez dokumentów) – 41 razy; art. 86 § 2 k.w. (niezachowanie ostrożności w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka) – 57 razy oraz art. 94 § 1 k.w. (prowadzenie pojazdu bez uprawnień) – 67 razy.

W kwalifikacji przestępstwa pojawiły się z 228 przepisów, ponieważ występował zbieg przepisów ustawy (na gruncie art. 11 § 2 k.k.). Zdecydowanie najczęściej przyjmowano, że czyn sprawcy wypełnia znamiona przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. (prowadzenie w stanie nietrzeźwości pojazdu mechanicznego) – 135 razy. Drugim w kolejności liczby zastosowań był przepis art. 244 k.k. (niestosowanie się do zakazu prowadzenia pojazdu) – 44 razy. Przepis art. 178a § 4 k.k. (popętnienie wskazanego przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w warunkach swoistej recydywy) został użyty 17 razy, a art. 178a § 2 k.k. (prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny w stanie nietrzeźwości)⁹⁴ – 5 razy. Tyle samo razy (5) zakwalifikowano czyn sprawcy jako przestępstwo z art. 177 k.k. (nieumyślne spowodowanie wypadku w ruchu). W pojedynczych przypadkach czyn sprawcy stanowił przestępstwo z art. 263 § 2 k.k. (posiadanie broni palnej bez zezwolenia); art. 178 § 1 k.k. (popętnienie wypadku w ruchu w stanie nietrzeźwości); art. 224 § 2 i 1 k.k. (wywieranie wpływu na funkcjonariusza); art. 275 k.k. (posługiwanie się cudzym dokumentem potwierdzającym tożsamość); art. 276 k.k. (zniszczenie dokumentu); art. 278 k.k. (kradzież) oraz art. 63 ustawy o narkomanii⁹⁵ (uprawa maku lub konopi bez zezwolenia). W 15 sprawach brak było jakichkolwiek danych dotyczących kwalifikacji przestępstwa. Dwóch sprawców popełniło czyn w warunkach recydywy z art. 64 § 1 k.k. również w dwóch przypadkach uznano, że sprawcy popełnili czyny w warunkach ciągu przestępstw z art. 91 k.k.

⁹⁴ Przepis ten obowiązywał w czasie orzekania; obecnie nastąpiła kontrawencjonalizacja. Został zastąpiony art. 87 § 1a k.w. – art. 12 pkt 3 ustawy z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1247). Zmiana weszła w życie 9.11.2013 r.

⁹⁵ Ustawa z 29.07.2005 r. (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.).

Tabela 3. Kwalifikacja wykroczeń		
	l.b.	%
art. 86 § 1 k.w.	8	2,8
art. 86 § 2 k.w.	57	19,6
art. 87 § 1 k.w.	3	1,0
art. 87 § 1a k.w.	28	9,6
art. 87 § 2 k.w.	4	1,4
art. 88 k.w.	7	2,4
art. 92 § 1 k.w.	7	2,4
art. 92 § 2 k.w.	4	1,4
art. 92a k.w.	9	3,1
art. 94 § 1 k.w.	67	23,0
art. 94 § 2 k.w.	8	2,7
art. 95 k.w.	41	14,1
art. 96 § 1 k.w.	3	1,0
art. 97 k.w.	27	9,3
art. 98 k.w.	5	1,7
Inne	13	4,5
Suma	291	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Kwalifikacja przestępstw		
	l.b.	%
art. 177 k.k.	5	2,2
art. 178a § 1 k.k.	135	59,2
art. 178a § 2 k.k.	5	2,2
art. 178a § 4 k.k.	17	7,4
art. 244 k.k.	44	19,3
Inne	7	3,1
Brak danych	15	6,6
Suma	228	100,0

Źródło: opracowanie własne.

W jednej sprawie o czyn z art. 178a § 2 k.k. umorzono postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. (czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa).

2.1.3. Wymiar kary

W większości przypadków sprawcy wykroczenia wymierzono zań karę grzywny – 215 razy, co stanowiło 98,6% wszystkich kar (96,4% wszystkich spraw). Karę ograniczenia wolności orzeczono wobec dwóch sprawców (0,9% orzeczonych kar; 0,9% wszystkich spraw), zaś karę aresztu – tylko raz (0,5% orzeczonych kar; 0,5% wszystkich spraw). Wobec czterech sprawców postępowanie zostało umorzone na podstawie art. 61 § 1 k.p.k. (ze względu na toczące się postępowanie karne o ten

sam czyn) – 1,8% wszystkich spraw; w jednym przypadku odmówiono wszczęcia postępowania o wykroczenie z tego powodu – 0,4% wszystkich spraw.

Tabela 5. Kary orzeczone za wykroczenia		
	Lb.	% kar
Kara grzywny	215	98,6%
Kara ograniczenia wolności	2	0,9%
Kara aresztu	1	0,5%
Suma	218	100,0%

Źródło: opracowanie własne.

Kara aresztu orzeczona została w wymiarze 7 dni, a kara ograniczenia wolności – na okres miesiąca z obowiązkiem wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne wobec pojedynczych sprawców w wymiarze 30 godzin i 40 godzin.

Najwyższa kara grzywny, wymierzona tylko raz, wynosiła 3.000 zł. W pojedynczych przypadkach wymierzono także dwie następne w kolejności (co do surowości) grzywny: 2.000 zł i 1.500 zł. Kary te stanowiły w sumie 1,5% wszystkich orzeczonych kar⁹⁶.

Najczęściej wymierzano sprawcom karę grzywny w wysokości 500 zł – 46 razy (21,1% wszystkich kar); a w dalszej kolejności po 300 zł – 34 razy (15,6% wszystkich kar); 200 zł – 28 razy (12,8% wszystkich kar) oraz 100 zł – 26 razy (11,9% wszystkich kar). Kilkunastu sprawcom wymierzono grzywnę w wysokości 600 zł (17 razy; 7,8% wszystkich kar), 1.000 zł (16 razy; 7,3% wszystkich kar), 400 zł (14 razy; 6,4% wszystkich kar) oraz 800 zł (11 razy; 5% wszystkich kar). Dość licznej grupie obwinionych (9 osób; 4,1% wszystkich kar) wymierzona została kara 700 zł grzywny. W przypadku czterech ukaranych grzywna wynosiła 150 zł (1,8% wszystkich kar). Po dwóch obwinionych zostało ukaranych karami 900 zł grzywny (0,9% wszystkich kar) i 50 zł (0,9% wszystkich kar). W pojedynczych przypadkach (po 0,5% wszystkich kar) orzeczono grzywnę w wymiarze 550 zł, 350 zł oraz 250 zł.

Bardzo rzadko sądy sięgały po środki karne – jedynie 17 razy (7,8% spraw, w których wymierzono sprawcy karę). Tylko raz orzeczony został obowiązek naprawienia szkody. Chociaż większość czynów stanowiły wykroczenia drogowe, popełnione w stanie odurzenia alkoholowego lub innymi środkami, rzadko orzeczono zakaz prowadzenia pojazdów. Wobec 7 sprawców orzeczono zakaz prowadzenia roweru na okres 6 miesięcy – 2 razy; na okres 1 roku – 3 razy i na 2 lata – 2 razy. Zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczono w pojedynczych przypadkach na 6 miesięcy, 11 miesięcy oraz rok i 3 miesiące; po dwa razy zaś na okres 10 miesięcy i roku. W dwóch przypadkach sąd rozważał orzeczenie zakazu, ale ostatecznie od tego odstąpił, uznając to za niecelowe.

Ze względu na to, że do akt spraw o wykroczenia nie zawsze dołączone były akta spraw karnych lub choćby odpisy wyroków w sprawach karnych, brak danych odnośnie do kary wymierzonej za przestępstwo w 54 sprawach (24,2% wszystkich

⁹⁶ Ponieważ grzywna stanowiła zdecydowaną większość wszystkich orzeczonych kar, odsetek występowania grzywny w określonej wysokości liczony w ramach kary grzywny jest właściwie równy z odsetkiem grzywny określonej wysokości w grupie wszystkich orzeczonych kar.

spraw)⁹⁷. W niektórych sprawach dane są niekompletne i dotyczyły jedynie kary tego samego rodzaju, co orzeczona za wykroczenie. Niekiedy, ponieważ kara grzywny za przestępstwo pojawiała się jedynie w kontekście ustalania, która kara podlega wykonaniu, podawano ją w wymiarze kwotowym, a nie w stawkach dziennych.

Za przestępstwo wymierzono ogółem 157 razy karę grzywny (71% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo) – zarówno samoistną, jak i akcesoryjną⁹⁸. Wobec jednego sprawcy orzeczono karę ograniczenia wolności (0,5% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo) w wymiarze 8 miesięcy z obowiązkiem wykonania 24 godzin nieodpłatnej dozorowanej pracy na cele społeczne. Karę pozbawienia wolności wymierzono 63 razy (28,5% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo), w tym tylko 2 razy była to kara bez warunkowego zawieszenia jej wykonania (0,9% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo; 3,2% kar pozbawienia wolności); w obu przypadkach w wymiarze 10 miesięcy.

Tabela 6. Kary orzeczone za przestępstwa					
		l.b.		% kar	
Kara grzywny		157		71%	
Kara ograniczenia wolności		1		0,5%	
Kara pozbawienia wolności	bezwarunkowa	63	2	28,5%	0,9%
	z warunkowym zawieszeniem wykonania		61		27,6%
Suma		221	221	100	100

Źródło: opracowanie własne.

W ośmiu przypadkach (5,1% grzywien; 3,6% wszystkich kar) informacja o wysokości grzywny pochodziła z zarządzenia dotyczącego tego, która z orzeczonych kar grzywny podlega wykonaniu. Nie podano liczby stawek i ich wysokości, tylko końcową sumę wynikającą z przemnożenia tych danych. W pojedynczych przypadkach grzywna ta wynosiła 2.000 zł, 1.500 zł, 1.200 zł, 800 zł, a w dwóch przypadkach wymierzono karę 1.000 i 1.400 zł.

W 149 przypadkach (94,9% grzywien; 67,4% wszystkich kar) znana jest liczba stawek i ich wysokość. Najczęściej wymierzono grzywnę w wysokości 100 stawek (41 razy – 26,1% grzywien; 18,5% wszystkich kar). Szczegółowe dane na ten temat zawiera tabela 7.

Natomiast wysokość stawki najczęściej określona została na 10 zł (101 przypadków; 64,3% grzywien; 45,7% wszystkich kar). Dokładne dane zawiera tabela 8.

Należy zauważyć, że dane dotyczące liczby stawek i ich wysokości mogą dać zwodniczy obraz faktycznej wysokości orzekanych grzywien. Ponieważ w świetle tematu

⁹⁷ W poniższych wyliczeniach za sumę przyjęto liczbę 221 jako sumę wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo, co do których są dane.

⁹⁸ Z tego powodu liczba orzeczonych kar i braku danych o karach nie sumuje się do liczby spraw. Były to kary następujące w pojedynczych przypadkach: 150/20, 140/10, 120/12, 100/25, 100/13, 100/14, 90/20, 90/10, 80/15, 80/12, 60/30, 50/40, 45/40, 45/20, 40/15, 30/10, 10/10, po 2 razy – 180/10, 130/10, 70/20, 50/30, 40/10, 30/30, 30/20; po 3 razy: 200/10, 100/20, 80/20; po 4 razy – 120/20, 100/15, 50/20, 40/20; 5 razy – 60/20; po 7 razy – 150/10, 70/10, 60/10; 8 razy – 120/10; 12 razy – 50/10; 16 razy – 80/10 i 31 razy – 100/10.

niniejszego raportu istotne jest określenie wzajemnej relacji kar tego samego rodzaju, zasadne jest ustalenie faktycznej (kwotowej) wysokości grzywien orzeczonych za przestępstwo, aby łatwo było porównać je z grzywnami orzeczonymi za wykroczenie.

Tabela 7. Liczba stawek grzywny orzeczonej za przestępstwo			
Liczba stawek	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
200	3	1,9	1,4
180	2	1,3	0,9
150	8	5,1	3,6
140	1	0,6	0,4
130	2	1,3	0,9
120	13	8,3	5,9
100	41	26,1	18,5
90	2	1,3	0,9
80	21	13,4	9,5
70	9	5,7	4,1
60	13	8,3	5,9
50	19	12,1	8,6
45	2	1,3	0,9
40	7	4,5	3,2
30	5	3,2	2,3
10	1	0,6	0,4
Suma *	149	94,9	67,4

* 8 razy grzywny podano kwotowo, więc nie uwzględniono ich w tej tabeli. Stanowiły one 5,1% grzywien; 3,6% wszystkich kar.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 8. Wysokość stawki grzywny orzeczonej za przestępstwo			
Wysokość stawki	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
40	2	1,3	0,9
30	5	3,2	2,3
25	1	0,6	0,4
20	30	19,2	13,6
15	6	3,8	2,8
14	1	0,6	0,4
13	1	0,6	0,4
12	2	1,3	0,9
10	101	64,3	45,7
Suma*	149	94,9	67,4

* 8 razy grzywny podano kwotowo, więc nie uwzględniono ich w tej tabeli. Stanowiły one 5,1% grzywien; 3,6% wszystkich kar.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 9.

Wysokość grzywny za przestępstwa w przeliczeniu kwotowym

Wysokość grzywny	Lb.	% grzywien	% wszystkich kar
3.000 zł	1	0,6	0,4
2.500 zł	1	0,6	0,4
2.400 zł	4	2,6	1,8
2.000 zł	8	5,1	3,6
1.800 zł	5	3,2	2,3
1.600 zł	3	1,9	1,4
1.500 zł	14	8,9	6,4
1.400 zł	6	3,8	2,8
1.440 zł	1	0,6	0,4
1.300 zł	3	1,9	1,4
1.200 zł	15	9,6	6,8
1.000 zł	37	23,6	16,8
960 zł	1	0,6	0,4
900 zł	4	2,6	1,8
800 zł	21	13,4	9,5
700 zł	7	4,5	3,2
600 zł	10	6,4	4,5
500 zł	12	7,6	5,4
400 zł	2	1,3	0,9%
300 zł	1	0,6	0,4%
100 zł	1	0,6	0,4%
Suma	157	100,0,0	71%

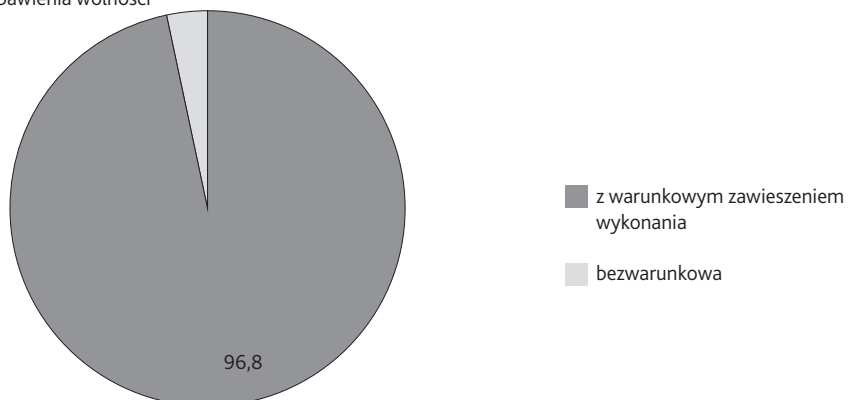
Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej wymierzano sprawcom karę grzywny w wysokości 1.000 zł.

Kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania została orzeczona 61 razy (27,6% wszystkich kar za przestępstwa; 96,8% kar pozbawienia wolności).

Wykres 2.

Kara pozbawienia wolności

Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej orzeczono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na 2 lata – 8 razy (13,1% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania)⁹⁹. Szczegółowe dane na temat wymiaru kary pozbawienia wolności zawiera tabela 11, natomiast tabela 12 pokazuje częstotliwość występowania poszczególnych okresów próby.

Tabela 10.
Wymiar kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania

Wymiar kary pozbawienia wolności	l.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności	% wszystkich kar
2 mies.	1	1,6	1,6	0,4
3 mies.	3	4,9	4,8	1,4
4 mies.	7	11,5	11,1	3,2
5 mies.	3	4,9	4,8	1,4
6 mies.	17	27,9	27	7,7
8 mies.	13	21,4	20,6	5,9
10 mies.	6	9,8	9,5	2,7
rok	10	16,4	15,8	4,5
rok 2 mies.	1	1,6	1,6	0,4
Suma	61	100,0	96,8%	27,6%

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11.
Okres próby

Okres próby	l.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności	% wszystkich kar
2 lata	27	44,3	42,85	12,25
3 lata	27	44,3	42,85	12,25
4 lata	6	9,8	9,50	2,70
5 lat	1	1,6	1,60	0,40
Suma	61	100,0	96,80%	27,60%

Źródło: opracowanie własne.

Jedynie dwóch skazanych w okresie próby oddano pod dozór kuratora.

Środki karne w postaci zakazu prowadzenia pojazdów orzeczono w sumie wobec 78 skazanych (46,1% sprawców, odnośnie do których znane są dane o karze; 2,9% wszystkich spraw z tej grupy) – w dwóch przypadkach był to zakaz prowadzenia rowerów (na okres 3 lat i roku); w pozostałych 76 przypadkach zakaz ten dotyczył wszelkich pojazdów mechanicznych. Orzeczono go na następujące okresy: 6 lat – 2 razy, 4 lata – 6 razy, 3 lata – 16 razy, 2 lata – 26 razy, rok – 23 razy.

⁹⁹ Wymierzono następujące kary: raz – 2 mies./3 l., 4 mies./3 l., 5 mies./2 l., 6 mies./4 l., 6 mies./5 l., 10 mies./2 l., rok 2 mies./4 l., rok/2 l.; po 2 razy – 5 mies./3 l., 8 mies./4 l., rok/4 l.; 3 razy – 3 mies./2 l.; po 4 razy – 8 mies./3 l.; 5 razy – 10 mies./3 l.; 6 razy – 4 mies./2 l.; po 7 razy – 6 mies./3 l., 8 mies./2 l., rok/3 l. i 8 razy – 6 mies./2 l.

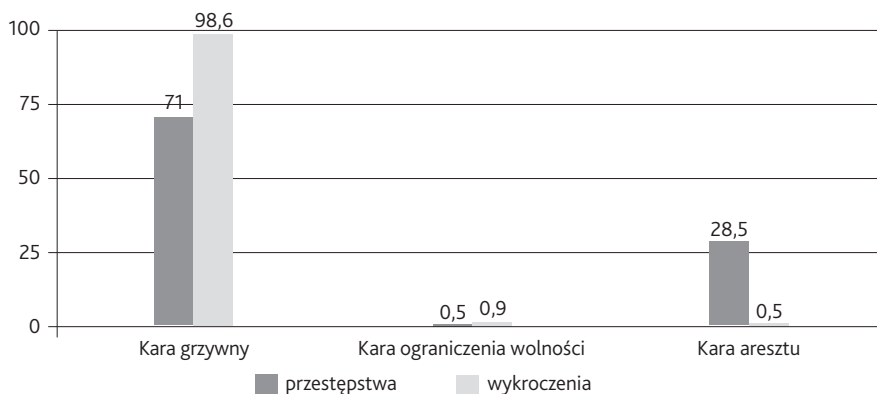
Ponadto w dwóch przypadkach nałożono na skazanego obowiązek zapłaty świadczenia pieniężnego, a 13 skazanych zostało zobowiązanych do wpłaty na Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej (100 zł – 6 razy, 200 zł – 3 razy, 300 zł – raz, 500 zł – 3 razy).

Postępowanie karne wobec dwóch osób zostało umorzone z powodu braku znamion czynu zabronionego na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

Zarówno w przypadku przestępstw, jak i wykroczeń najczęściej orzekaną karą była grzywna.

Wykres 3

Zestawienie kar za przestępstwa i wykroczenia (w proc.)

Źródło: opracowanie własne.

Z tego względu warto porównać wysokości orzekanych grzywien za przestępstwa i wykroczenia.

Wysokość grzywny	Przestępstwa			Wykroczenia		
	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
Pow. 1.000 zł	61	38,8	27,7	3	1,4	1,5
1.000 zł	37	23,6	16,8	16	7,4	7,3
Pow. 500 – pon. 1.000 zł	43	27,5	19,4	40	18,6	18,3
500 zł	12	7,6	5,4	46	21,4	21,1
Pow. 100 – pon. 500 zł	3	1,9	1,3	82	38,2	37,6
100 zł	1	0,6	0,4	26	12,1	11,9
Pon. 100 zł	0	0,0	0,0	2	0,9	0,9
Suma	157	100,0	71,0	210	100,0	98,6

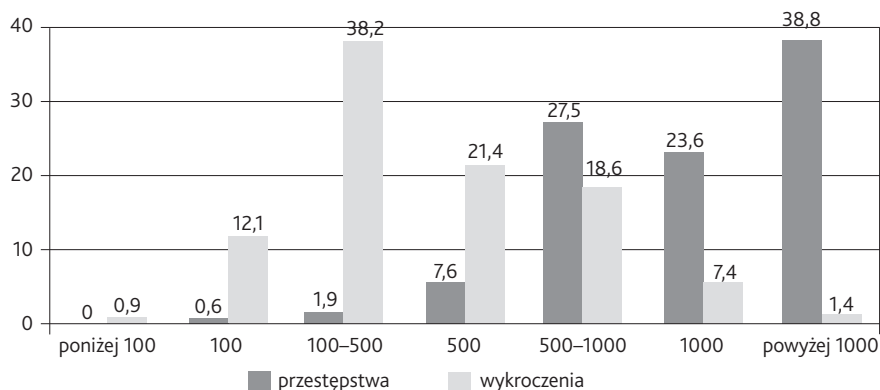
Źródło: opracowanie własne.

W przypadku grzywien wymierzonych za przestępstwa dominowały te w kwocie powyżej 1.000 zł, które stanowiły blisko 40% wszystkich grzywien za przestępstwa, natomiast w przypadku grzywien wymierzonych za wykroczenia najczęściej

wymierzano grzywnę z przedziału między 100 zł a 500 zł. W przypadku grzywien za wykroczenie ich rozkład przebiega mniej więcej zgodnie z krzywą Gaussa (rozkład normalny) – najczęściej grzywien wymierzano w średniej wysokości, zaś najwyższych i najniższych było najmniej. Rozkład grzywien wymierzonych za przestępstwo wygląda natomiast zupełnie inaczej – odsetek grzywien rośnie wraz ze zwiększaniem się ich wysokości. Za wykroczenie grozi grzywna w wysokości od 20 zł do 5.000 zł (w przypadku niektórych wykroczeń ustawodawca wskazuje jej dolną granicę – np. w art. 87 § 1 i 1a k.w. – 50 zł, a w niektórych – górną, np. w art. 95 k.w. – do 250 zł). Wymierzone grzywny plasują się raczej w przedziale niskich. Za przestępstwo można orzec grzywnę od 100 zł (10 stawek po 10 zł) do teoretycznie 1.080.000 zł, w przypadku badanych spraw grzywna miała charakter akcesoryjny, więc jej maksymalna wysokość może wynosić 540.000 zł. Pozornie zatem wymierzone za przestępstwa grzywny były bardzo niskie. Jednak należy wziąć pod uwagę to, że w przypadkach blisko 2% grzywien liczba stawek zbliżała się do górnej granicy (270). Natomiast wysokość stawek oscylowała blisko dolnej granicy przewidzianej przez ustawodawcę – w aż 64,3% było to ustawowe minimum (10 zł), zaś najwyższa stawka wynosiła 40 zł – 1,3% wszystkich grzywien orzeczonych za przestępstwa.

Wykres 4

Zestawienie wysokości grzywien w PLN orzeczonych za przestępstwa i wykroczenia

Źródło: opracowanie własne.

Taki obraz grzywien nasuwa podejrzenie, że zarówno w przypadku wykroczeń, jak i przestępstw sąd uznał tę karę za podstawową dolegliwość wymierzaną sprawcy. O ile w przypadku wykroczeń jest to uprawnione, ponieważ za większość wykroczeń ta kara jest przewidziana jako ustawowe zagrożenie (sama lub alternatywnie z innymi), o tyle jedynie w przypadku przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. wśród sankcji przewidzianych przez ustawodawcę znajduje się grzywna.

2.1.4. Ustalenie kary surowszej

Uznanie jednej z kar za surowszą i ustalenie, która z kar tego samego rodzaju podlega wykonaniu, miało miejsce w 135 sprawach. W jednej sprawie nie mogło

dojść do „zaliczenia” jednej kary na poczet drugiej na podstawie art. 10 k.w., ponieważ orzeczono różne rodzajowo kary. W 5 sprawach nie wymierzono dwóch kar, np. z powodu umorzenia któregoś postępowania. W 82 sprawach brak było jakichkolwiek informacji na ten temat.

Tabela 13. „Zaliczenie” kary łagodniejszej		
	l.b.	%
Orzeczenie kar tego samego rodzaju	135	60,6
Orzeczenie kar różnego rodzaju	1	0,4
Wymierzenie jednej kary	5	2,2
Brak danych	82	36,8
Suma	223	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Uznanie, która kara tego samego rodzaju podlega wykonaniu, następowało w różny sposób, decyzja taka podejmowana była na różnych etapach postępowania i w różnych formach. W wyroku w sprawie o wykroczenie dwukrotnie od razu stwierdzono, że kara za wykroczenie nie podlega wykonaniu. Najczęściej odbywało się to w postanowieniu wydanym w postępowaniu wykonawczym (z nową sygnaturą) – 111 razy. Rzadziej decyzja taka zapadała w postanowieniu w sprawie o wykroczenie wydanym po wyroku (ta sama sygnatura) – 6 razy. Dość liczną grupę stanowiły przypadki ustalania tej kwestii w zarządzeniu wydanym w sprawie o wykroczenie – 16 razy. To właśnie w tej grupie znalazły się informacje o grzywnie wymierzonej za przestępstwo podanej kwotowo. Jako podstawę decyzji w tych wszystkich przypadkach podawano art. 10 § 1 k.w.

Tabela 14. Decyzja dotycząca kary podlegającej wykonaniu			
	l.b.	% zaliczonych	% wszystkich spraw
W wyroku w sprawie o wykroczenie	2	1,5	0,9
W postanowieniu w sprawie o wykroczenie	6	4,4	2,7
W zarządzeniu w sprawie o wykroczenie	16	11,9	7,2
W postanowieniu w postępowaniu wykonawczym	111	82,2	49,8
Suma	135	100,0	60,6

Źródło: opracowanie własne.

Za nieprawidłową należy uznać praktykę ustalania wzajemnej relacji kar w zarządzeniu. Nie jest ono doręczane ukaranemu, który w związku z tym nie ma pełnej świadomości odnośnie do postępowania wykonawczego. Ponieważ fakt, że prowadzone są dwa postępowania, powinien być znany organom prowadzącym te postępowania (w aktach sprawy, z której wyłączono materiał do odrębnego postępowania, znajduje się stosowne postanowienie, zaś w aktach sprawy wyłączonej – kserokopie kart), sąd przed wydaniem wyroku powinien sprawdzić, czy w tej

drugie sprawie zapadł wyrok skazujący i w wyroku wydanym przez siebie dokonać ustalenia w kwestii tego, która kara jako surowsza podlega wykonaniu. Z reguły postępowanie o wykroczenie zakończy się wcześniej, więc to w wyroku wydanym w sprawie karnej decyzja taka powinna się znaleźć.

Przy obecnym kształcie praktyki orzeczniczej (powszechne prowadzenie odrębnych postępowań) można zaakceptować najczęściej występujące rozwiązanie w postaci podejmowania decyzji o uznaniu kary za surowszą i podlegającą wykonaniu w postanowieniu wydanym w postępowaniu wykonawczym. Jednak należy zauważyć, iż jest to rozwiązanie jedynie akceptowalne, a nie optymalne. Ze względu na niezadowalający poziom przepływu informacji między poszczególnymi jednostkami zdarza się – można domniemywać, że wcale nierzadko¹⁰⁰ – iż na przykład grzywna za wykroczenie jest najpierw rozkładana na raty, a dopiero potem wydawane jest postanowienie stwierdzające, że nie podlega ona wykonaniu.

2.2. Sprawy, w których rozpatrywano łącznie odpowiedzialność za przestępstwo i wykroczenie

2.2.1. Dane ogólne

W tej grupie znalazło się 15 spraw. W jednej z nich czyn popełniło dwóch sprawców, stąd ich liczba wynosi 16. Wśród nich były 2 kobiety (12,5% sprawców w tej grupie) i 14 mężczyzn (87,5% sprawców w tej grupie). Ponieważ postępowanie w tych sprawach miało charakter także karny, dane dotyczące sprawców zostały zebrane staranniej.

Najliczniejszą grupę stanowili oskarżeni z przedziału wiekowego od 51 do 60 lat – 5 osób (31,25% sprawców w tej grupie). Druga co do liczebności była grupa sprawców mających między 31 a 40 lat – 3 osoby (18,75% sprawców w tej grupie) oraz między 41 a 50 lat – także 3 osoby (18,75% sprawców w tej grupie). Wiek dwóch osób (12,5% sprawców w tej grupie) mieścił się w przedziale od 22 do 30 lat oraz powyżej 60 lat (także 12,5% sprawców w tej grupie). Tylko jeden sprawca należał do przedziału 17–21 lat (6,25% sprawców w tej grupie).

Tabela 15 Wiek sprawców		
Wiek sprawców	Lb.	%
17 do 21 lat	1	6,25
22 do 30 lat	2	12,50
31 do 40 lat	3	18,75
41 do 50 lat	3	18,75
51 do 60 lat	5	31,25
Pow. 60 lat	2	12,50
Suma	16	100,00

Źródło: opracowanie własne.

¹⁰⁰ Kwestia ta nie została poddana badaniu, ponieważ dane takie znajdowały się w aktach raczej sporadycznie.

W tej grupie spraw znane było wykształcenie większości oskarżonych; brak danych pojawił się w odniesieniu jedynie do dwóch osób (12,5% sprawców w tej grupie). Najwięcej, bo połowa wszystkich sprawców, miała wykształcenie zawodowe. Po dwie osoby miały wykształcenie podstawowe i średnie (po 12,5% sprawców w tej grupie), a po jednej – gimnazjalne i wyższe (po 6,25% sprawców w tej grupie).

Większość oskarżonych jako stan cywilny podała kawaler lub panna – 10 osób (62,5% sprawców w tej grupie). W związku małżeńskim pozostawały 4 osoby (25% sprawców w tej grupie). Jeden oskarżony (6,25% sprawców w tej grupie) był wdowcem. Odnośnie do jednego (6,25% sprawców w tej grupie) – brak danych.

Wśród wyuczonych zawodów oskarżonych najczęściej występował mechanik – 6 osób. W pojedynczych przypadkach były to następujące zawody: palacz, rzeźnik, technik budowlany, fryzjer, monter, uczeń, ekonomista. Trzej oskarżeni nie posiadali wyuczonego zawodu.

Źródło dochodu oskarżonych w 4 przypadkach (po 25% sprawców w tej grupie) stanowiło stałe zatrudnienie lub wykonywanie prac dorywczych. Taka sama liczba osób nie pracowała zarobkowo. W gronie sprawców było dwóch emerytów (12,5% sprawców w tej grupie), jeden rencista (6,25% sprawców w tej grupie). W odniesieniu do jednej osoby (6,25% sprawców w tej grupie) brak jest danych.

Prawie połowa oskarżonych była już wcześniej karana – 7 osób (43,75% sprawców w tej grupie); w tym 5 za takie samo lub podobne przestępstwo, a 2 za inne; 3 osoby były karane wielokrotnie.

Czyn został opisany jako: prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości – 15 razy; po 5 razy – prowadzenie pojazdu bez dokumentów, niestosowanie się do zakazu; 4 razy – doprowadzenie do zderzenia; 3 razy – prowadzenie pojazdu bez uprawnień. W pojedynczych przypadkach stwierdzono, że czyn polegał na próbie uniknięcia kontroli, stworzeniu zagrożenia w ruchu, ucieczce z miejsca zdarzenia, zaborze mienia.

W czasie czynu 10 oskarżonych kierowało samochodem osobowym, 6 zaś rowem. W przypadku tej grupy spraw w opisach wszystkich czynów, które popełnili sprawcy w stanie nietrzeźwości, okoliczność ta została uwzględniona.

Koszty postępowania są znane w 10 sprawach (66,7% spraw); w 5 (33,3%) – brak danych ze względu na całkowite zwolnienie skazanego od ponoszenia kosztów. Ponadto 4 skazanych zwolnionych zostało od ponoszenia kosztów częściowo. W pozostałych sprawach wysokość kosztów została określona w pojedynczych przypadkach na 2.000 zł, 1.030 zł, 440 zł, 290 zł, 210 zł, 120 zł, 100 zł i 70 zł; po 2 razy na 300 zł.

Trzech oskarżonych zostało skazanych z zastosowaniem art. 335 k.p.k. (20%). W dwóch sprawach wywołano opinie biegłych odnośnie do stanu zdrowia psychicznego oskarżonych. W jednym przypadku zdiagnozowali oni u oskarżonego zespół zależności alkoholowej (ZZA).

2.2.2. Kwalifikacja czynów

Czyny popełnione przez sprawców zostały uznane za wypełniające znamiona przestępstw i wykroczeń. W 14 sprawach przyjęto, że czyn sprawcy wypełnia znamiona jednego tylko wykroczenia; trzykrotnie, że realizuje on znamiona dwóch wykroczeń. W sumie zatem w badanych 15 sprawach zostało popełnionych 20 wykroczeń.

Uznano, że realizują one znamiona typów z art. 95 k.w. – 6 razy; z art. 87a § 1 k.w. – 4 razy; z art. 94 § 1 k.w. – 3 razy; z art. 97 k.w. – 2 razy. W pojedynczych przypadkach w kwalifikacji prawnej pojawiły się następujące przepisy: art. 92 § 1 k.w., art. 92 § 2 k.w., art. 86 § 1 k.w., art. 86 § 2 k.w. oraz art. 119 § 1 k.w.

Tabela 16. Kwalifikacja wykroczeń		
	l.b.	%
art. 86 § 1 k.w.	1	5
art. 86 § 2 k.w.	1	5
art. 87 § 1a k.w.	4	20
art. 92 § 1 k.w.	1	5
art. 92 § 2 k.w.	1	5
art. 94 § 1 k.w.	3	15
art. 95 k.w.	6	30
art. 97 k.w.	2	10
art. 119 § 1 k.w.	1	5
Suma	20	100

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku przestępstw 5 razy czyn realizował znamiona więcej niż jednego przepisu ustawy (zbieg rzeczywisty właściwy); w kwalifikacji prawnej pojawiło się więc 21 przepisów. Najczęściej był to art. 178a § 1 k.k. – 10 razy; po 4 razy – art. 244 k.k., art. 178a § 2 k.k. W pojedynczych przypadkach były to: art. 275 k.k., art. 276 k.k., art. 178a § 4 k.k. Jeden oskarżony odpowiadał w warunkach recydywy z art. 64 § 1 k.k.

Tabela 17. Kwalifikacja przestępstw		
	l.b.	%
art. 178a § 1 k.k.	10	47,7
art. 178a § 2 k.k.	4	19,0
art. 178a § 4 k.k.	1	4,8
art. 244 k.k.	4	19,0
Inne	2	9,5
Suma	21	100,0

Źródło: opracowanie własne.

2.2.3. Wymiar kary

Za wykroczenie najczęściej wymierzono karę grzywny – 11 razy, dwukrotnie – karę aresztu, nie wymierzono kary ograniczenia wolności.

Kara aresztu została wymierzona wobec jednego sprawcy w wysokości 30 dni i jednego – 5 dni. Grzywnę wymierzono 4 razy w wysokości 500 zł; po 3 razy – 300 zł i 200 zł oraz raz – 400 zł.

Tabela 18 Kara orzeczona za wykroczenie		
	l.b.	% kar
Kara grzywny	11	84,6
Kara ograniczenia wolności	0	0,0
Kara aresztu	2	15,4
Suma	13	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 19 Wysokość grzywny orzeczonej za wykroczenie			
Kwota	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
200	3	27,3	23,1
300	3	27,3	23,1
400	1	9,1	7,7
500	4	36,3	30,7
Suma	11	100,0	84,6

Źródło: opracowanie własne.

Wobec dwóch sprawców postępowanie o wykroczenie umorzono z powodu przedawnienia, na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. Jeden sprawca został uniewinniony od zarzutu popełnienia wykroczenia.

Wobec żadnego ukaranego nie orzeczono za wykroczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.

Jednego oskarżonego uniewinniono od zarzutu popełnienia przestępstwa. Za wszystkie pozostałe przestępstwa wymierzono karę pozbawienia wolności. Dwukrotnie była to kara bez warunkowego zawieszenia jej wykonania; wobec 13 skazanych wykonanie kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszono. Bezwarunkowa kara pozbawienia wolności została orzeczona w wysokości 3 miesięcy i 5 miesięcy.

Tabela 20 Kara wymierzona za przestępstwo					
		l.b.		% kar	
Kara grzywny*		8		53,3**	
Kara ograniczenia wolności		0		0	
Kara pozbawienia wolności	Bezwarunkowa	15	2	100	13,4
	Z warunkowym zawieszeniem wykonania		13		86,6
Suma		15	15	100	100

*Kara ta we wszystkich przypadkach została wymierzona obok kary pozbawienia wolności

** Liczone w stosunku do liczby skazanych sprawców, czyli 15; w stosunku do wszystkich orzeczonych kar – 34,8%

Źródło: opracowanie własne.

Najsurowszą karą pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania był rok 2 mies./4 lata (raz). Tylko jeden sprawca w okresie próby został oddany pod dozór kuratora¹⁰¹.

Tabela 21.
Wymiar kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania

Wymiar kary pozbawienia wolności	l.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności
3 mies.	2	15,4	13,3
5 mies.	1	7,7	6,7
6 mies.	4	30,7	26,6
8 mies.	3	23,1	20,0
rok	2	15,4	13,3
rok 2 mies.	1	7,7	6,7
Suma	13	100,0	86,6

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 22
Okres próby

Okres próby	l.b.	% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	% wszystkich kar pozbawienia wolności
2 lata	6	46,1	40,0
3 lata	3	23,1	20,0
4 lata	4	30,8	26,6
5 lat	0	0,0	0,0
Suma	13	100,0	86,6

Źródło: opracowanie własne.

W ośmiu przypadkach (61,5% skazań) obok kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania wymierzono karę grzywny¹⁰². W siedmiu przypadkach wysokość stawki określono na 10 zł, raz wynosiła ona 50 zł. Najmniejszą liczbą stawek było 30 – dwa razy; a największą – 120 (raz). W pojedynczych przypadkach wymierzono 40 i 50 stawek grzywny, trzykrotnie natomiast – 70.

Aby można było porównać wysokość grzywien orzeczonych w poszczególnych grupach spraw, grzywny orzeczone za przestępstwo zostały przeliczone na grzywny kwotowe.

¹⁰¹ Raz – 3 m./3 l., 3 m./4 l., 5 m./2 l., 6 m./3 l., 8 m./3 l., rok 2 m./4 l.; 2 razy – 8 m./2 l., rok/4 l.; 3 razy – 6 m./2 l.

¹⁰² W pojedynczych przypadkach były to kary 40 stawek po 10 zł, 50/10 zł, 70/50 zł, 120/10 zł; po 2 razy – 30/10 zł, 70/10 zł.

Tabela 23

Liczba stawek grzywny za przestępstwo

Wysokość stawki	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar*
30	2	25	9,5
40	1	12,5	4,8
50	1	12,5	4,8
70	3	37,7	14,2
120	1	12,5	4,8
Suma	8	100,0	38,1

* Jako sumę wszystkich kar przyjęto tu łączną liczbę kar pozbawienia wolności i grzywien akcesoryjnych, czyli 21

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 24

Wysokość grzywny za przestępstwa w przeliczeniu kwotowym

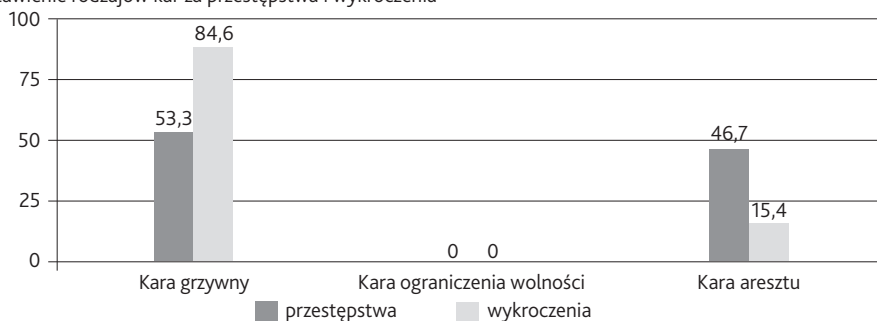
Wysokość grzywny	l.b.	% grzywien	% wszystkich kar
3.500 zł	1	12,5	4,8
1.200 zł	1	12,5	4,8
700 zł	2	25,0	9,5
500 zł	1	12,5	4,8
400 zł	1	12,5	4,8
300 zł	2	25,0	9,5
Suma	8	100,0	38,1(2)

Źródło: opracowanie własne.

Także w tej grupie spraw grzywna wymierzana była relatywnie często zarówno za wykroczenia, jak i za przestępstwa, chociaż za przestępstwa najczęściej jednak wymierzano karę pozbawienia wolności.

Wykres 5

Zestawienie rodzajów kar za przestępstwa i wykroczenia

Źródło: opracowanie własne.

W tej grupie spraw wysokość najczęściej wymierzonej grzywny i za przestępstwa, i za wykroczenia mieściła się w przedziale powyżej 100 zł do 500 zł. Za wykroczenia ani razu nie orzeczono grzywny wyższej niż 500 zł.

Tabela 25
Zestawienie wysokości kwotowych grzywn za przestępstwa i wykroczenia

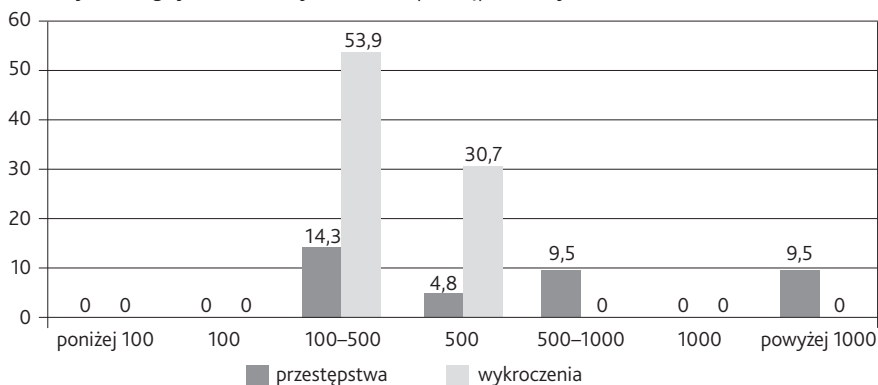
Wysokość grzywny	Przestępstwa			Wykroczenia		
	l.b.	% grzywn	% wszystkich kar	l.b.	% grzywn	% wszystkich kar
Pow. 1.000 zł	2	25,0	9,5	0	0,0	0,0
1.000 zł	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Pow. 500 – pon. 1.000 zł	2	25,0	9,5	0	0,0	0,0
500 zł	1	12,5	4,8	4	36,3	30,7
Pow. 100 – pon. 500 zł	3	37,5	14,3	7	63,7	53,9
100 zł	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Pon. 100 zł	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Suma	8	100,0	38,1	11	100,0	84,6

Źródło: opracowanie własne.

Nieco inaczej niż w poprzedniej grupie przedstawia się rozkład kary grzywny. W przypadku wykroczeń jest podobnie, dominują grzywny w wysokości 100–500 zł. Natomiast w przypadku grzywny wymierzonej za przestępstwo w tej grupie dominują grzywny w wysokości 100–500 zł. Grzywny przekraczające 1.000 zł natomiast pojawiały się rzadko.

Wykres 6

Zestawienie wysokości grzywn kwotowych w PLN za przestępstwa i wykroczenia

Źródło: opracowanie własne.

Na sześciu skazanych nałożony został obowiązek zapłaty określonych kwot na Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej i Pomocy Pokrzywdzonym, trzy razy – po 300 zł; w pojedynczych przypadkach po 1.500 zł, 600 zł i 200 zł.

Środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdu został orzeczony wobec 13 skazanych. Wobec 3 z nich orzeczono zakaz prowadzenia rowerów: na okres 2 lat. Zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych został orzeczony w stosunku do 10 skazanych. Najczęściej orzekano go na 2 lata (4 razy). Następnie odpowiednio: na rok – 3 razy; 5 lat – 2 razy i 6 lat – raz.

Na dwóch skazanych nałożono obowiązek poddania się leczeniu, a na jednego – obowiązek powstrzymywania się od nadużywania alkoholu. W jednej sprawie wyrok został podany do publicznej wiadomości.

Kwestia ustalenia stosunku kar tego samego rodzaju miała znaczenie w 12 sprawach. Dwukrotnie ze względu na uniewinnienie sprawcy od popełnienia w jednym przypadku wykroczenia i w jednym przestępstwa straciła ona na aktualności. W jednej sprawie nie wymierzono kar tego samego rodzaju.

Tabela 26 Ustalenie, która kara podlega wykonaniu		
	l.b.	%
Orzeczenie kar tego samego rodzaju	12	80,0
Orzeczenie kar różnego rodzaju	1	6,7
Wymierzenie jednej kary	2	13,3
Suma	15	100,0

Źródło: opracowanie własne.

We wszystkich sprawach, w których orzeczono kary tego samego rodzaju, stwierdzenie, która kara podlega wykonaniu jako surowsza, następowało od razu w wyroku skazującym.

2.3. Podsumowanie części empirycznej

Tabela 27 Zestawienie wybranych danych			
		Postępowania prowadzone odrębnie (grupa A)	Jedno postępowanie (grupa B)
Płeć	Mężczyźni	93,7%	87,5%
	Kobiety	6,3%	12,5%
Wiek		31–40 lat – 26,5%	51–60 lat – 31,25%
Stan cywilny		kawaler lub panna – 55,6% w związku małżeńskim – 32,3%	kawaler lub panna – 62,5% w związku małżeńskim – 25%
Wykształcenie		podstawowe 10,8% wszystkich sprawców w tej grupie spraw	zawodowe – 50% wszystkich sprawców w tej grupie spraw;
Zatrudnienie		stałe zatrudnienie – 39,9% prace dorywcze – 23,8% brak stałego źródła utrzymania – 18,4%	stałe zatrudnienie – 25% prace dorywcze – 25% brak stałego źródła utrzymania – 25%
Uprzednia karalność		karani – 53,8%	karani – 43,75%
Kwalifikacja wykroczenie		art. 94 § 1 k.w. – 23% art. 86 § 2 k.w. – 19,6% art. 95 k.w. – 14,1% art. 87 § 1a k.w. – 9,6% art. 97 k.w. – 9,3%	art. 95 k.w. – 30% art. 87 § 1a k.w. – 20% art. 94 § 1 k.w. – 15% art. 97 k.w. – 10%
Kwalifikacja przestępstwo		art. 178a § 1 k.k. – 59,2% art. 244 k.k. – 19,3%	art. 178a § 2 k.k. – 19% art. 244 k.k. – 19%
Kara za wykroczenie		grzywna – 98,6%, ograniczenie wolności – 0,9% areszt – 0,5%	grzywna – 84,6%, ograniczenie wolności – 0 areszt – 15,4%

Tabela 27cd. Zestawienie wybranych danych		
	Postępowania prowadzone odrębnie (grupa A)	Jedno postępowanie (grupa B)
Kara grzywny	500 zł – 21,1% wszystkich kar	500 zł – 30,7% wszystkich kar
Środki karne za wykroczenie	7,8% spraw, w których wymierzono sprawcy karę	0
Kara za przestępstwo	brak danych – 24,2% grzywna – 71% wszystkich kar za przestępstwo ograniczenie wolności – 0,5% pozbawienie wolności – 28,5% w tym bez warunkowego zawieszenia jej wykonania – 0,9% wszystkich wymierzonych kar za przestępstwo	grzywna – 34,8% kar ograniczenie wolności – 0 pozbawienie wolności – 65,2% w tym bez warunkowego zawieszenia jej wykonania – 13,4% wszystkich kar za wykroczenie
Grzywna	1.000 zł – 23,6% grzywien; 16,8% wszystkich kar	700 zł – 25% grzywien; 9,5% wszystkich kar
Pozbawienie wolności	6 mies. – 27,9% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania; okres próby – 2 i 3 lata po 44,3% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania	6 mies. – 30,7% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania; okres próby – 2 lata – 46,1% kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania
Środki karne	46,1% sprawców, odnośnie do których znane są dane o karze; 2,9% wszystkich	86,7% sprawców
Zaliczenie	kary tego samego rodzaju 60,6%; brak danych – 36,8%	kary tego samego rodzaju 80%
Decyzja procesowa	postanowienie w postępowaniu wykonawczym – 82,2%	w wyroku skazującym- 100%
Koszty	znane – 63,7% spraw, brak danych – 36,3%, zwolnienie od ponoszenia – 33,6% wszystkich spraw koszty w sprawach karnych – znane 31% wszystkich spraw	Znane- 66,7% spraw zwolnienie 33,3%

Źródło: opracowanie własne.

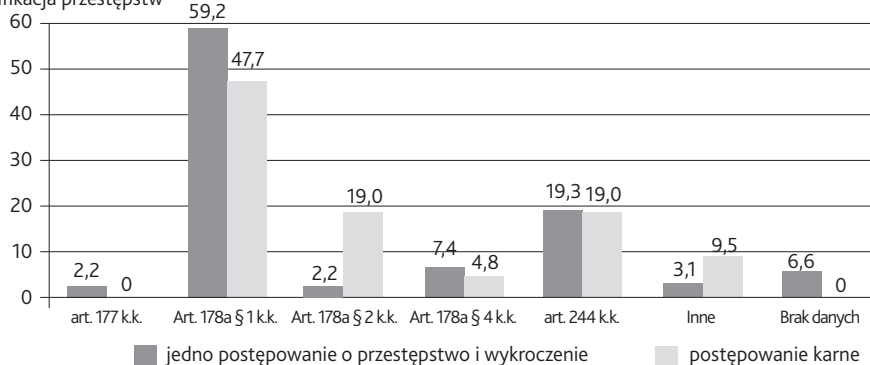
Sprawy z obu grup nie różniły się znacząco pod względem rodzaju czynów będących przedmiotem rozpoznania. W obu grupach dominowały przestępstwa i wykroczenia tzw. drogowe oraz związane z nimi przestępstwo niezastosowania się do zakazu (prowadzenia pojazdów) i w związku z tym prowadzenia pojazdu bez dokumentów i/lub bez uprawnień. W obu grupach równie często czyn popełniony był w stanie upojenia alkoholowego.

W obu grupach spraw większość sprawców stanowili mężczyźni. W grupie A dominowali sprawcy młodszy (31–40 lat), zaś w grupie B starsi (51–60 lat). Jednak trudno upatrywać w tej różnicy przyczyn odmiennego sposobu procedowania. Inne właściwości i warunki osobiste sprawców także tego nie wyjaśniają. Należy przyjąć, że decyzja o prowadzeniu jednej sprawy o przestępstwo i wykroczenie lub wyłączenie którejś z nich do odrębnego postępowania była powodowana nie tyle względami procesowymi, co przyjętą w danym ośrodku praktyką. Za efektywniejszą

należy uznać praktykę rozpoznawania spraw o wykroczenie i przestępstwo w jednym postępowaniu. W 93,7% przypadków sprawy te prowadzone były oddzielnie.

Wykres 7

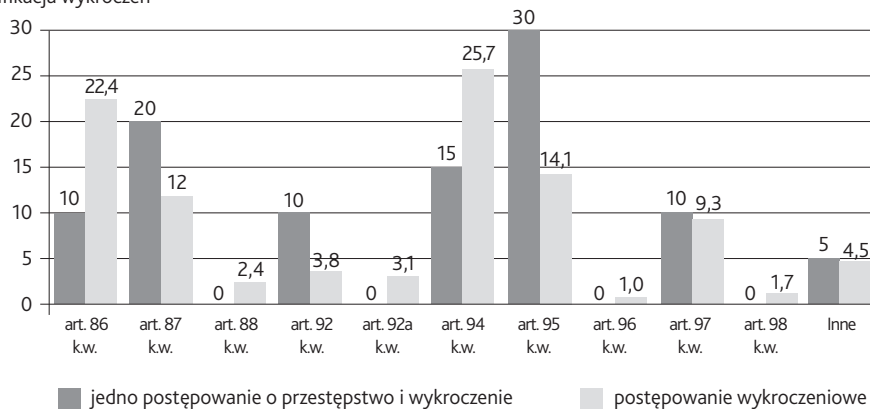
Kwalifikacja przestępstw

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 8

Kwalifikacja wykroczeń

Źródło: opracowanie własne.

Nie ma zasadniczych różnic między rodzajami orzekanych kar. W grupie B daje się zauważyć swego rodzaju uproszczenie orzekania. Sąd nie zastanawiał się nad wymierzeniem środka karnego za wykroczenie, ponieważ orzekał go za przestępstwo. W przypadku podwójnego orzeczenia środka, ten za wykroczenie byłby najprawdopodobniej łagodniejszy i nie podlegał wykonaniu. Sąd zatem „skracał” drogę do ostatecznego orzeczenia środka karnego w określonej wysokości i czynił to wyłącznie za przestępstwo. Grzywny wymierzone za wykroczenie w obu grupach spraw kształtują się podobnie – najczęściej jest to grzywna w wysokości 500 zł. Natomiast nieco inaczej wygląda kwestia grzywny wymierzonej za przestępstwo. Najczęściej wymierzana grzywna za przestępstwo w sprawach z grupy A wynosi 1.000 zł, zaś w sprawach z grupy B – 700 zł. Interesujące jest to, że generalnie łagodniejsze są grzywny orzekane za wykroczenie, a surowsze za przestępstwo. Grzywna jest „podstawową” sankcją przewidzianą za większość wykroczeń, w przypadku przestępstw jest ona orzekana najczęściej obok kary pozbawienia wolności.

Tabela 28
Zestawienie wysokości kwotowych grzywn za przestępstwa i wykroczenia w obu grupach spraw

Wysokość grzywny	Grupa A % grzywn		Grupa B % grzywn	
	Przestępstwa	Wykroczenia	Przestępstwa	Wykroczenia
Pow. 1.000 zł	38,8	1,4	25,0	0,0
1.000 zł	23,6	7,4	0,0	0,0
Pow. 500 – pon. 1.000 zł	27,5	18,6	25,0	0,0
500 zł	7,6	21,4	12,5	36,3
Pow. 100 – pon. 500 zł	1,9	38,2	37,5	63,7
100 zł	0,6	12,1	0,0	0,0
Pon. 100 zł	0,0	0,9	0,0	0,0
Suma	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne.

Wydaje się, że w sprawach z grupy B sądy wymierzały relatywnie łagodniejsze kary grzywny za wykroczenia niż w przypadku spraw z grupy A. Być może wymiar tej kary traktowany był raczej jako symboliczny, ponieważ sąd wymierzał „całościową” karę za czyn, określając wysokość kary za przestępstwo.

Warto ocenić praktykę prowadzenia postępowań łącznie lub oddzielnie także przez pryzmat kosztów. Zastanawiające jest przede wszystkim to, że sąd jednocześnie uznaje sprawcę za wydolnego finansowo na tyle, aby wymierzyć mu karę grzywny¹⁰³, ale już nie na tyle, aby mógł ponieść koszty sądowe. Praktyka zwalniania od ponoszenia kosztów w przypadku rozdzielenia postępowania w sprawach o wykroczenie i przestępstwo wydaje się jednak o tyle słuszna, że dodatkowe koszty związane z toczeniem się „podwójnego” postępowania powstają niejako „z winy” organu procesowego. Koszty te są z reguły wyższe w przypadku postępowania karnego. Można uznać, że nakładanie z tego powodu dodatkowych obciążeń, generowanych przez sam wymiar sprawiedliwości, na skazanego czy ukaranego byłoby niewłaściwe. Nie jest to jednak praktyka jednolita. Może warto byłoby uzupełnić art. 10 § 1 k.w. o stwierdzenie, że w przypadku kosztów sądowych również tylko wyższe podlegają ściąganiu.

III. WNIOSKI

1. W polskim systemie prawa karnego obowiązuje reguła jednokrotnego skazania sprawcy za popełnienie czynu zabronionego. Wyraża się ona w łacińskiej paremii *ne bis in idem*. Nie oznacza to jednak, że niemożliwe jest poniesienie za ten sam czyn odpowiedzialności karnej, cywilnej, administracyjnej, dyscyplinarnej. Idealny jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia powszechnego (także przestępstwa lub wykroczenia skarbowego) albo przestępstwa lub wykroczenia powszechnego

¹⁰³ Rozstrzygnięcia w badanych sprawach zapadały, gdy obowiązywał art. 58 § 2 k.k. zakazujący wymierzenia kary grzywny w sytuacji, gdy z góry wiadomo, że nie będzie ona mogła zostać ściągana nawet w drodze postępowania egzekucyjnego.

z przestępstwem lub wykroczeniem skarbowym nie jest sprzeczny z Konstytucją RP, nie narusza zasady *ne bis in idem*.

2. Rezygnacja z oceny czynu popełnionego przez sprawcę z różnych perspektyw, przy użyciu przepisów typizujących czyny zabronione, których znamiona sprawca rzeczywiście wypełnił, nie byłaby zabiegiem właściwym. Niepotrzebnej multiplikacji ocen zapobiegają istniejące reguły wyłączenia wielości ocen (zasada specjalności, konsumpcji i subsydiarności). Gdy nie da się ich zastosować i wyłączyć z kwalifikacji prawnej danego przepisu, oznacza to, że wszystkie zbiegające się przepisy są niezbędne do opisu czynu sprawcy, niezależnie od tego, czy zawierają znamiona typu przestępstwa, czy wykroczenia.

3. Rozpoznawanie czynu sprawcy z różnych perspektyw (karna, wykroczeniowa, karno-skarbowa) pozwala nie tylko na jego całościową ocenę, ale znosi również możliwość – w przypadku znalezienia podstaw do niewymierzenia sprawcy kary w jednym z tych reżimów (umorzenie postępowania z powodu znikomej społecznej szkodliwości, odstąpienie od wymiaru kary, etc.) – uniknięcia przez sprawcę jakiegokolwiek odpowiedzialności za popełnienie czynu, gdy byłoby to niesłuszne lub niezasadne.

4. Przepisy art. 10 k.w., art. 7 i 8 k.k.s. są potrzebne; konstrukcja jednoczynowego idealnego zbiegu przestępstwa i wykroczenia powinna zostać zachowana w obecnym kształcie. Polski system prawny przewiduje wystarczające regulacje pozwalające wyeliminować skutki podwójnego ukarania sprawcy (np. art. 10 § 1 k.w.). Należałoby jedynie zrezygnować z regulacji zawartej w art. 10 § 2 k.w., ponieważ w świetle pozostałych unormowań zawartych w art. 10 k.w., nie jest możliwe jej stosowanie.

5. Jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia powszechnego występuje dość często, przede wszystkim w odniesieniu do czynów zabronionych związanych z bezpieczeństwem w komunikacji, poruszaniem się po drogach publicznych, kierowaniem pojazdami. Również w przypadku zbiegu przestępstw i wykroczeń powszechnych ze skarbowymi taka sytuacja może mieć miejsce, np. przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji mogą pozostawać w zbiegu jednoczynowym z przestępstwami przeciwko wiarygodności dokumentów, mieniu (oszustwo, przywłaszczenie) oraz wykroczeniami przeciwko instytucjom państwowym, samorządowym i społecznym oraz przeciwko mieniu.

6. Przepisy postępowania w sprawach o wykroczenia oraz w kodeksie karnym skarbowym przewidują odpowiednie regulacje – art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w. i art. 151 k.k.s., stanowiące procesowe uzupełnienie przepisów materialnych dotyczących jednoczynowego zbiegu przestępstwa i wykroczenia (powszechnego lub skarbowego). Mają one charakter fakultatywny; pozwalają na rezygnację z prowadzenia postępowania w sprawie o wykroczenie (powszechne lub skarbowe) wówczas, gdy byłoby to niecelowe, przede wszystkim ze względu na możliwość wymierzenia zań kary łagodniejszej niż za przestępstwo, która to kara nie podlegałaby i tak wykonaniu.

7. Ze względu na zbliżony (represyjny) charakter odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia z ontologicznego punktu widzenia nie ma przeszkód, aby sprawy o przestępstwa i wykroczenia w przypadku jednoczynowego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem prowadzić łącznie w jednym postępowaniu. Istniejące przeszkody formalne spowodowane są tym, że ustawodawca wymusza niejako praktykę sztucznego rozdzielania postępowań, którą należy uznać za niewłaściwą. Generuje ona dodatkowe koszty postępowania, konieczność podejmowania podatkowanych czynności procesowych w celu stwierdzenia, która z kar tego samego rodzaju (lub który środek karny tego samego rodzaju) podlega wykonaniu jako surowsza. Praktyka rozdzielania spraw prowadzi do ich zbędnego multiplikowania, co jednocześnie sprawia, że rozmywa się całościowy obraz bezprawności czynu. Wydaje się, że stan aktualny jest wynikiem przede wszystkim pewnych zasłóci historycznych. Początkowo wykroczenia miały wyraźny charakter administracyjny (karnoadministracyjny), a w sprawach o wykroczenia orzekały organy administracyjne. Nie mogło być wówczas mowy o orzekaniu o czynie wyczerpującym znamiona przestępstwa i wykroczenia w jednym postępowaniu. Po zmianie ustrojowej w sprawach o przestępstwa i o wykroczenia orzekają sądy. Jediną realną przeszkodą do łącznego rozstrzygnięcia w sprawach o przestępstwo i wykroczenie mogłaby być obawa utraty lub zmniejszenia gwarancji dla obwinionego. Tymczasem w procesie karnym gwarancje te są nawet mocniejsze.

8. *De lege ferenda* można postulować, aby ustawodawca wprost wprowadził do kodeksu postępowania karnego przepis, mówiący o tym, że jeżeli czyn sprawcy wypełnia jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia (odpowiednio tylko powszechnego lub powszechnego i skarbowego) sąd powinien prowadzić jedno postępowanie, kwalifikując czyn na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów (chyba że z jakichś względów byłoby to niecelowe). Odrębne postępowanie o przestępstwo byłoby uzasadnione na przykład w przypadku, gdy sprawca został ukarany za wykroczenie w trybie mandatowym. Powinno zatem nastąpić odwrócenie relacji zasada- wyjątek. Obecnie zasadą jest prowadzenie oddzielnych postępowań, a wyjątkiem- orzekanie w sprawie o przestępstwo i wykroczenie w jednym postępowaniu, *de lege ferenda* zasadą powinno być prowadzenie jednego postępowania, a wyjątkiem ich rozdzielanie.

9. Poddano badaniu 238 spraw. W 223 (93,7%) z nich postępowanie o przestępstwo i wykroczenie prowadzono oddzielnie, zaś w 15 toczyło się jedno postępowanie. Sprawy z obu grup nie różniły się znacząco pod względem rodzaju czynów będących przedmiotem rozpoznania. Decyzja o prowadzeniu jednej sprawy o przestępstwo i wykroczenie lub wyłączeniu którejs z nich do odrębnego postępowania była powodowana nie tyle względami procesowymi, co przyjętą w danym ośrodku praktyką.

10. Większość czynów stanowiły przestępstwa i wykroczenia drogowe. Nie ma zasadniczych różnic między rodzajami orzekanych kar. Orzeczenie kar tego samego rodzaju wystąpiło w 60,6% spraw, w których postępowania o przestępstwo i wykroczenie prowadzono odrębnie. Uznanie, która kara tego samego rodzaju podlega wykonaniu, następowało w różny sposób, decyzja taka podejmowana była

na różnych etapach postępowania i w różnych formach. Za niewłaściwą należy uznać praktykę ustalania wzajemnej relacji kar w zarządzeniu, co miało miejsce w 11,9% spraw, w których orzeczono karę tego samego rodzaju. Najczęściej decyzja taka zapadała w postępowaniu wykonawczym (82,2%).

IV. STANY FAKTYCZNE

Sprawy, w których toczyło się jedno postępowanie sądowe o czyn wyczerpujący jednocześnie znamiona przestępstwa i wykroczenia

1. II K 485/14, SR w B.

W omawianej sprawie czyn popełniła kobieta – T.W., lat 35, mężatka, o wykształceniu wyższym ekonomicznym, pracująca zawodowo, wcześniej niekarana.

Czyn polegał na tym, że zabrała ona w celu przywłaszczenia portfel należący do pokrzywdzonej J.K. Wartość portfela oceniono na 5 zł. W środku znajdowały się pieniądze w kwocie 80 zł oraz prawo jazdy pokrzywdzonej.

W sprawie tej wszczęte zostało dochodzenie o przestępstwo z art. 275 § 1 k.k. i art. 276 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. oraz art. 119 § 1 k.w. w zw. z art. 10 § 1 k.w. W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów z kwalifikacji wyeliminowano art. 275 k.k. Podejrzana przyznała się do zabrania portfela. Stwierdziła, że nie wie, dlaczego to zrobiła. Portfel po pobieżnym przejrzaniu wyrzuciła od razu po wyjściu ze sklepu, w którym go pokrzywdzonej zabrała. Zgłosiła również chęć dobrowolnego poddania się karze bez przeprowadzenia rozprawy. Wobec podejrzanej zastosowano środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego. Prokurator złożył do sądu akt oskarżenia wraz z wnioskiem w trybie art. 335 k.p.k. o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzenia rozprawy i orzeczenie uzgodnionej z oskarżoną kary grzywny w wysokości 30 stawek po 10 zł każda za przestępstwo oraz grzywny w wysokości 200 zł za wykroczenie.

Wyrokiem z 16.10.2015 r. Sąd Rejonowy w B. uznał oskarżoną za winną popełnienia zarzucanego jej czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 276 k.k. oraz wykroczenia z art. 119 k.w. i wymierzył jej kary grzywny zgodnie z wnioskiem prokuratora. Jednocześnie sąd stwierdził (w kolejnym punkcie tego wyroku), że na podstawie art. 10 § 1 k.w. kara grzywny wymierzona za wykroczenie nie podlega wykonaniu. Zwolnił oskarżoną częściowo z zapłaty kosztów procesów, zasądzając do zapłaty jedynie 70 zł.

Wyrok ten stanowi przykład prawidłowo przeprowadzonego postępowania tego rodzaju. Postępowanie w sprawie o wykroczenie nie zostało wyłączone, a zatem w sprawie toczyło się tylko jedno postępowanie sądowe, w którym rozstrzygnięto o odpowiedzialności sprawcy i za przestępstwo, i za wykroczenie. Na podkreślenie zasługuje również prawidłowy sposób zastosowania art. 10 § 1 k.w. Sąd od razu w wyroku skazującym stwierdził, że kara za wykroczenie nie podlega wykonaniu. Taki sposób procedowania należy uznać za wzorcowy. Nie dochodzi tu do niepotrzebnego multiplikowania postępowań, przyspiesza się załatwienie sprawy, zmniejsza koszty sądowe. Unika się w ten sposób prowadzenia całkowicie zbędnego postępowania wykonawczego – w tym przypadku w zakresie kary grzywny wymierzonej za wykroczenie.

2. II K 178/14, SR w B.

Sprawcą czynu był mężczyzna – T.M., lat 55, kawaler, posiadający wykształcenie zawodowe (hydraulik), pracujący dorywczo, uprzednio pięciokrotnie karany za przestępstwa z art. 178a § 2 i art. 244 k.k. W czasie trwania postępowania przygotowawczego sprawca poddał się terapii uzależnienia od alkoholu w trybie całodobowym w szpitalu psychiatrycznym.

Podczas kontroli drogowej okazało się, że jechał na rowerze w stanie nietrzeźwości. Pierwsze badanie alkotestem wykazało 1,19 mg/l, a drugie 1,21 mg/l, badanie alkomatem zaś – 2,43 ‰. Stwierdzono także, że wobec T.M. orzeczono zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów na 6 lat, który to okres nie upłynął jeszcze w czasie popełnienia czynu. Nie był to pierwszy przypadek orzeczenia takiego zakazu wobec sprawcy. Uprzednio orzekano go już czterokrotnie; raz na okres roku i trzykrotnie na okres 3 lat (okresy trwania poszczególnych zakazów zachodziły na siebie). Za każdym razem dotyczył on prowadzenia „wszelkich pojazdów mechanicznych i rowerowych”.

Podejznanemu przedstawiono zarzut popełnienia czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 178a § 2 k.k. w zb. z art. 244 k.k. w warunkach art. 64 § 1 k.k. Ponieważ art. 12 pkt 3 ustawy z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁰⁴ uchylił § 2 art. 178a k.k., a art. 2 pkt 3 tej ustawy wprowadził § 1a do art. 87 k.w. (stanowiący odpowiednik uchylonego art. 178a § 2 k.k.), postanowienie o postawieniu zarzutów zostało zmienione. Uznano, że czyn podejrzanego wypełniał znamiona przestępstwa z art. 244 k.k. w warunkach art. 64 § 1 k.k. i art. 87 § 1a k.w. w zw. z art. 10 § 1 k.w.

Podejrzany przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Skorzystał z prawa do składania wyjaśnień. Zadeklarował chęć zerwania z nałogiem alkoholowym, w którym upatrywał źródeł swoich problemów z prawem. Podejrzany został poddany badaniu psychiatrycznemu, w wyniku którego stwierdzono u niego zespół zależności alkoholowej. Zdaniem biegłych wskazane byłoby zobowiązanie go do stacjonarnego leczenia odwykowego. Stanowisko to podzielił biegły psycholog. W sprawie tej została wywołana jeszcze jedna opinia psychiatryczna. Biegli stwierdzili u podejrzanego organiczne zaburzenia osobowości (zespół psychoorganiczny, otępienny związany z długotrwałym uzależnieniem od alkoholu), które spowodowały w czasie czynu ograniczenie jego poczytalności w stopniu znacznym. Z tego względu ponownie zmienione zostało postanowienie o przedstawieniu zarzutów; uwzględniono w kwalifikacji czynu art. 31 § 2 k.k. – i taką kwalifikację ostatecznie zwierał akt oskarżenia.

Wyrokiem z 6.06.2014 r. Sąd Rejonowy w B. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 244 k.k. (w warunkach art. 64 § 1 k.k.) i pozostającego z nim w zbiegu idealnym wykroczenia z art. 87 § 1a k.w., przyjmując, iż działał on w warunkach art. 31 § 2 k.k. Za przestępstwo wymierzył oskarżonemu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat (oddał go również pod dozór kuratora), za wykroczenie zaś sąd orzekł karę grzywny 300 zł

¹⁰⁴ Dz. U. poz. 1247.

oraz środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów rowerowych na okres roku. Oskarżony został zobowiązany do powstrzymania się od nadużywania alkoholu oraz do poddania się leczeniu odwykowemu. Sąd zwolnił go od ponoszenia kosztów sądowych.

Także w tej sprawie sposób procedowania należy uznać za prawidłowy. Nie doszło tu do uwzględnienia treści art. 10 § 1 k.w. w wyroku skazującym, ponieważ sąd wymierzył za przestępstwo i wykroczenie różne kary i środki karne, nie było zatem podstaw do uznania kary czy środka karnego wymierzonego za przestępstwo lub wykroczenie za niepodlegające wykonaniu.

3. II K 1048/13, SR w P.

Sprawcą był mężczyzna – A.D., lat 19, kawaler, o wykształceniu gimnazjalnym, uczeń technikum, wobec którego uprzednio warunkowo umorzono postępowania w sprawie o przestępstwo z art. 158 § 1 k.k.

A.D. został zatrzymany, gdy kierował samochodem osobowym, ponieważ sposób jazdy wskazywał na to, że kierowca może znajdować się w stanie nietrzeźwości. Nie miał przy sobie prawa jazdy ani dokumentów samochodu. W pierwszym badaniu alkotestem otrzymano wynik 0,30 mg/l, w kolejnym zaś – 0,26 mg/l.

W sprawie tej zostało wszczęte postępowanie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. W postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, podejrzanemu przedstawiono ponadto zarzut wypełnienia także znamion wykroczenia z art. 95 k.w. (brak dokumentów – dowodu rejestracyjnego i ubezpieczenia pojazdu).

Podejrzany przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Wyjaśnił, że wypił niewielką ilość alkoholu na około 3 godziny przed tym, gdy kierował pojazdem. Nie zdawał sobie sprawy z tego, że w jego organizmie alkohol jeszcze nie rozłożył się całkowicie. Zadeklarował chęć poddania się karze w trybie art. 335 § 1 k.p.k. Jednak ostatecznie prokurator z takim wnioskiem nie wystąpił.

Wyrokiem z 18.02.2013 r. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę grzywny w liczbie 60 stawek dziennych po 10 zł każda, orzekł także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres roku. Za wykroczenia z art. 95 k.w. sąd wymierzył oskarżonemu karę grzywny w wysokości 200 zł, jednocześnie uznając, iż nie podlega ona wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. Oskarżony został zwolniony od ponoszenia kosztów sądowych. Wyrok ten został uzasadniony.

Od powyższego wyroku prokurator wniósł apelację, kwestionując zasadność orzeczenia kary grzywny. Wyrokiem z 9.09.2013 r. Sąd Okręgowy w Ł., V Ka 641/13, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z 3.03.2014 r., II K 1048/13, uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat, oddając go pod dozór kuratora sądowego oraz grzywnę w wysokości 30 stawek dziennych po 10 zł każda. Orzekł także wobec niego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres

roku. Za wykroczenie wymierzył mu karę grzywny w wysokości 200 zł, uznając, że na podstawie art. 10 § 1 k.w. kara ta nie podlega wykonaniu. Zasądził również od oskarżonego 100 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

W tym przypadku toczyło się jedno postępowanie, które dotyczyło zarówno odpowiedzialności karnej za przestępstwo, jak i odpowiedzialności za wykroczenie. Sąd prawidłowo od razu w wyroku skazującym określił, że kara za wykroczenie – łagodniejsza kara tego samego rodzaju, co orzeczona za przestępstwo, nie podlega wykonaniu.

4. II K 1132/13, SR w P.

Sprawcą był mężczyzna – W.J., lat 55, wdowiec, o wykształceniu zawodowym (mechanik), bezrobotny, uprzednio karany za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. i wykroczenie z art. 95 k.w.

W.J. został zatrzymany do kontroli, kiedy kierował samochodem osobowym. Badanie alkomatem wykazało 1,70 mg/l, kolejne – 1,67 mg/l oraz 1,60 mg/l. Sprawca nie posiadał uprawnień do kierowania pojazdami, ponieważ jego prawo jazdy zostało zatrzymane, gdy orzeczono wobec niego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 3 lat. Początkowo wszczęte zostało dochodzenie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Jednak już w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów oprócz popełnienia tego przestępstwa zarzucono podejrzanemu także wypełnienie znamion wykroczenia z art. 94 § 1 k.w., ponieważ prowadził samochód po drodze publicznej, nie mając stosownych uprawnień. Podejrzanym przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu i zadeklarował chęć dobrowolnego poddania się karze. Prokurator jednak nie wystąpił z wnioskiem.

Wyrokiem z 26.02.2014 r. Sąd Rejonowy w P. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. wymierzył mu karę roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 4 lat oraz karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych po 10 zł każda, a także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 5 lat. Za wykroczenie z art. 94 § 1 k.w. sąd wymierzył karę grzywny w wysokości 300 zł, uznając jednocześnie, że kara ta nie podlega wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. Oskarżony został zwolniony od ponoszenia kosztów sądowych.

5. II K 354/13, SR w P.

Sprawcą był mężczyzna – R.S., lat 62, żonaty, o wykształceniu zawodowym (mechanik samochodowy), pracujący zawodowo, niekarany.

R.S. prowadził samochód w stanie nietrzeźwości. Uderzył w tył stojącego pojazdu i odjechał. Badanie alkomatem dało wynik 0,88 mg/l, zaś alkomatem 1,83 ‰.

Początkowo wszczęto postępowanie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Jednak już w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów obok tego zarzutu pojawił się także zarzut zrealizowania znamion wykroczenia z art. 86 § 1 k.k., ponieważ sprawca nie zachował należytych środków ostrożności, powodując zagrożenie w ruchu. Podejrzanym przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Zadeklarował chęć

dobrowolnego poddania się karze bez przeprowadzenia rozprawy. Prokurator dołączył do aktu oskarżenia wnioski o skazanie w trybie art. 335 k.p.k.

Wyrokiem z 19.03.2014 r. uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Sąd wymierzył oskarżonemu kary zaproponowane we wniosku prokuratora. Za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. orzekł karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 2 lat oraz grzywnę w wysokości 70 stawek po 10 zł każda, a także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 2 lat. Oskarżony został zobowiązany do zapłacenia świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w wysokości 300 zł.

Sąd zmienił nieco opis wykroczenia zarzucanego oskarżonemu, włączając do niego okoliczność znajdowania się w stanie nietrzeźwości, co spowodowało przyjęcie kwalifikacji z art. 86 § 2 k.w. Za to wykroczenie wymierzył mu karę grzywny w wysokości 300 zł. Jednocześnie sąd stwierdził, że kara ta na podstawie art. 10 § 1 k.w. nie podlega wykonaniu. Zasadził również od oskarżonego 1.030 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Sprawy, w których rozpoznanie odpowiedzialności za przestępstwo i za wykroczenie odbywało się w odrębnych postępowaniach

W sprawach z tej grupy nadesłane zostały akta spraw o wykroczenia. Niekiedy dołączano do nich wyciągi z akt o przestępstwo lub kserokopie niektórych dokumentów. W niektórych przypadkach do akt sprawy o wykroczenie dołączony został odpis wyroku w sprawie karnej. Krytycznie należy odnieść się do wyłączenia do odrębnego postępowania sprawy o wykroczenie (lub przestępstwo). Zwielokrotnia to koszty postępowania, powoduje przedłużenie ostatecznego zakończenia sprawy. Generuje konieczność uruchamiania drugiego postępowania wykonawczego.

1. W 645/14 SR w K.

Sprawcą była kobieta – S.K., lat 24, narodowości czeskiej, panna, o wykształceniu średnim, bez zawodu, pracująca zawodowo, niekarana.

S.K. kierowała samochodem osobowym, w którym oprócz niej znajdowały się jeszcze trzy osoby. Była trzeźwa. W pewnym momencie na łuku drogi sprawczyni zjechała na pobocze, w wyniku czego samochodem zarzuciło i zjechała na lewy pas ruchu, a następnie uderzył w drzewo. Samochód wywrócił się. Pokrzywdzona doznała złamania kości obojczyka i wstrząśnienia mózgu. Pozostali dwaj pokrzywdzeni doznali urazów głowy. Początkowo wszczęto postępowanie w sprawie o przestępstwo z art. 177 k.k. Jednocześnie toczyło się także postępowanie w sprawie o wykroczenie z art. 86 § 1 k.w. Podejrzana przyznała się do popełnienia zarzucanego jej czynu, wyjaśniając, iż do zdarzenia doszło wyłącznie z powodu jej nieuwagi.

W aktach sprawy o wykroczenie, które zostały nadesłane do badania, znajdowały się odpisy postanowienia o przedstawieniu zarzutów, przesłuchań świadków zdarzenia, aktu oskarżenia oraz wyroku. Wyrokiem z 16.06.2014 r. Sąd Rejonowy w K., II K 362/14, uznał oskarżoną za winną popełnienia zarzucanego jej czynu

wypełniającego znamiona przestępstwa z art. 177 k.k. Wymierzył jej, stosując art. 58 § 3 k.k., karę grzywny w wysokości 180 stawek po 10 złotych każda oraz zasądził zwrot kosztów sądowych w wysokości 180 zł.

Już po zapadnięciu wyroku sporządzony został wniosek o ukaranie za wykroczenie. Postanowieniem z 18.09.2014 r., Sąd Rejonowy w K. odmówił wszczęcia postępowania w sprawie o wykroczenie z art. 86 § 1 k.k. W uzasadnieniu podano, że za ten sam czyn obwiniona została skazana przez sąd karny. „Czyn obwinionej (...) stanowił idealny, jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia (...). Z uwagi na fakt, że S.K. została prawomocnie skazana za przestępstwo z art. 177 k.w., sąd na podstawie art. 59 § 2 k.p.w. w zw. z art. 61 § 1 pkt 1 k.p.w. uznał za celowe odmówić wszczęcia postępowania o wykroczenie, gdyż wykonaniu podlegać będzie jako kara surowsza, tylko kara za przestępstwo”.

2. II W 218/14, SR w Ł.

Sprawcą był mężczyzna – M.K., lat 19, kawaler, o wykształceniu gimnazjalnym, niepracujący zawodowo, niekarany.

Wszczęto postępowanie w sprawie o przestępstwo z art. 177 k.k. Z akt dochodzenia zostały wyłączone do odrębnego postępowania materiały dotyczące spowodowania przez M.K. wykroczenia drogowego wypełniającego znamiona z art. 86 § 1 k.w., polegającego na tym, że kierując samochodem osobowym, nie dostosował prędkości do warunków panujących na drodze, stracił panowanie nad pojazdem, zjechał na lewy pas ruchu i doprowadził do zderzenia z innym pojazdem.

W aktach sprawy o wykroczenie znajdują się m.in. protokoły oględzin miejsca zdarzenia, przesłuchań świadków.

Postanowieniem z 11.07.2014 r. Sąd Rejonowy w Ł. umorzył postępowanie, ustalając, że koszty sądowe ponosi Skarb Państwa. W uzasadnieniu sąd uznał, że w analizowanej sprawie miał miejsce zbieg pozorny, który zachodzi, gdy „czyn wypełnia wszystkie znamiona przestępstwa, w którego opisie zawierają się wszystkie znamiona wykroczenia, a nadto jeszcze inne znamiona. Jest tak wówczas, gdy całość opisu wykroczenia zawiera się w ustawowym typie przestępstwa, przez co przyjęć trzeba, że sprawca zrealizował wyłącznie znamiona przestępstwa, a nie wykroczenia, które na zasadzie konsumpcji (pochłaniania) uległo redukcji w całości i bez reszty. W takim wypadku sprawca winien odpowiadać tylko za przestępstwo”.

3. II W 428/14, PR w S.

Sprawcą był mężczyzna – G.K., lat 37, żonaty, właściciel gospodarstwa rolnego, niekarany¹⁰⁵.

G.K. kierował samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości, nie posiadając stosownych uprawnień, ponieważ orzeczono wobec niego w 2011 r. zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych kategorii B na okres 2 lat. Wyniki badania alkotestem wyglądały następująco: 0,44 mg/l i 0,37 mg/l. Sprawca nie miał również przy

¹⁰⁵ Jak podano w aktach sprawy – wg oświadczenia ustnego. Jednocześnie w tychże aktach znajduje się informacja o orzeczeniu środka karnego w sprawie karnej 3 lata wcześniej.

sobie dokumentów wymaganych przy kontroli drogowej – dowodu rejestracyjnego oraz polisy ubezpieczenia OC.

Sprawcy zarzucono popełnienie wykroczenia z art. 94 § 1 i art. 95 k.w. G.K. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z 18.06.2014 r. Sąd Rejonowy w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny w kwocie 500 zł, zwolnił go od opłaty, a koszty postępowania przejął Skarb Państwa. W aktach sprawy znajduje się także wyrok Sądu Rejonowego w S. z 6.08.2014 r. w sprawie karnej II K 375/14 o przestępstwo z art. 178a § 4 k.k. G.K. został oskarżony o to, że prowadził samochód osobowy w ruchu lądowym w stanie nietrzeźwości, będąc uprzednio prawomocnie skazanym z art. 178a § 1 k.k.

Sąd uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Wymierzył mu karę 4 miesięcy pozbawienia wolności, wykonanie której warunkowo zawiesił na okres próby 2 lat oraz karę grzywny w wysokości 80 stawek po 12 zł każda. Orzekł również środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat, z wyłączeniem prawa jazdy kategorii T oraz świadczenie pieniężne w kwocie 100 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Zasadził także od skazanego 90 zł tytułem kosztów postępowania i 216 zł opłaty sądowej.

W postępowaniu wykonawczym II 2 Ko 3309/14 Sąd Rejonowy w S. postanowił uznać, iż karą surowszą jest kara grzywny orzeczona za przestępstwo (80 stawek po 20 zł) i w związku z tym nie wykonywać kary grzywny orzeczonej za wykroczenie w kwocie 500 zł.

4. VI W 349/13, PR w M.

Sprawcą był mężczyzna – M.K., lat 45, rozwiedziony, o wykształceniu zawodowym (stolarz), pracujący dorywczo, karany.

Zarzucono mu popełnienie czynu polegającego na kierowaniu samochodem w stanie nietrzeźwości (2,36‰ alkoholu we krwi). Wykonując manewr wyprzedzania, nie zachował należytej ostrożności i uderzył w bok wyprzedzanego samochodu, a następnie oddalił się z miejsca zdarzenia. Opisane zachowanie wyczerpywało znamiona wykroczenia z art. 86 § 2 k.w.

W aktach sprawy znajdowały się kserokopie niektórych dokumentów ze sprawy karnej – zawiadomienie o popełnieniu czynu, protokół przesłuchania M.K., protokół przedstawienia zarzutów (przestępstwo z art. 178a § 1 k.k.) oraz wyjaśnienia podejrzanego, który nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem nakazowym z 12.09.2013 r. Sąd Rejonowy w M. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu. Wymierzył mu karę 400 zł, orzekł również zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 6 miesięcy, zwolnił obwinionego od ponoszenia kosztów.

W postępowaniu wykonawczym Sąd Rejonowy w M., VI Ko 1012/13, umorzył postępowanie w przedmiocie rozłożenia na raty grzywny orzeczonej w sprawie za wykroczenie ze względu na orzeczenie wobec M.K. kary za ten sam czyn w postępowaniu o przestępstwo, stwierdzając, iż w tej sytuacji powinna być wykonana tylko kara grzywny orzeczona za przestępstwo.

Postanowieniem z 25.02.2014 r., VI Ko 76/14, Sąd Rejonowy w M. ustalił, że na podstawie art. 10 § 1 k.w. wykonaniu podlega jedynie jako surowsza kara grzywny orzeczona za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. w sprawie VI K 373/13, w wysokości 50 stawek po 10 zł każda. W wyroku tym orzeczono wobec M.K. także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 4 lat. Sąd postanowił, że wykonaniu podlega wyłącznie środek karny orzeczony za przestępstwo.

5. VW 2814/14, SR WS.

Sprawcą był mężczyzna – M.G., lat 22, kawaler, o wykształceniu gimnazjalnym, pracujący zawodowo, karany (z art. 157 § 1 k.k., dwukrotnie z art. 288 k.k.).

M.G. wybił tylną szybę w samochodzie osobowym, powodując szkodę w wysokości 160 zł. Czyn ten zakwalifikowano jako wykroczenie z art. 124 § 1 k.w. Z akt postępowania wyłączono materiały dotyczące prowadzenia samochodu osobowego w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 1 k.k.). Badanie alkotestem wykazało, że M.G. miał 0,91 mg/l alkoholu we krwi.

M.G. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z 23.09.2014 r. Sąd Rejonowy w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę miesiąca ograniczenia wolności w postaci wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cel społeczny w wymiarze 30 godzin. Zobowiązał go także do naprawienia szkody. Zasadził również koszty sądowe w wysokości 50 zł i opłatę w wysokości 30 zł.

W tej sprawie nie ma żadnych informacji dotyczących wyroku w sprawie karnej. Sądząc z kwalifikacji przestępstwa, mało prawdopodobne jest, by orzeczona została zań kara tego samego rodzaju, co za wykroczenie. Prawdopodobnie zatem kary orzeczone za przestępstwo i wykroczenie będą tu podlegać odrębnemu wykonaniu.

6. VW 2293/14, SR w S.

Wniosek o ukaranie został sporządzony wobec mężczyzny – M.N., lat 30, kawalera, posiadającego wykształcenie podstawowe, pracującego dorywczo, karanego (wielokrotnie – z art. 278, 255, 216, art. 178a § 2 k.k.). Został on obwiniony o to, że jechał rowerem po drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (1,11 mg/l), czyli o popełnienie wykroczenia z art. 87 § 1a k.w. (w zw. z art. 45 ustawy – Prawo o ruchu drogowym¹⁰⁶).

W aktach sprawy znajduje się informacja o prowadzeniu wobec M.N. postępowania w sprawie o przestępstwo z art. 244 k.k. oraz postanowienie o wyłączeniu do odrębnego postępowania materiałów dotyczących wykroczenia z art. 87 § 1a k.w.

M.N. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu i wyraził chęć dobrowolnego poddania się karze.

W toku postępowania M.N. został poddany badaniu psychiatrycznemu. Biegli rozpoznali u niego uzależnienie od alkoholu. Nie stwierdzili jednak, by poczytalność M.N. w czasie czynu była zniesiona lub ograniczona.

¹⁰⁶ Ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym, tekst jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 1137 ze zm.

Wyrokiem nakazowym z 24.07.2014 r. Sąd Rejonowy w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia. Wymierzył mu karę grzywny 1.000 zł. Na podstawie art. 39 § 1 k.w. sąd odstąpił od orzekania środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów. Zasadził również od ukaranego koszty sądowe w kwocie 50 zł i opłatę w wysokości 100 zł.

W aktach sprawy nie było informacji o zakończeniu toczącego się postępowania w sprawie o przestępstwo.

7. II W 520/14, SR w Z.

Sprawcą był mężczyzna – W.L., lat 22, kawaler, o wykształceniu średnim, posiadający zawód informatyka, bezrobotny, niekarany.

Dwaj mężczyźni zostali poproszeni przez właściciela pojazdu o pojechanie do sklepu. Ponieważ nie znali okolicy i byli w stanie nietrzeźwości, szukali trzeźwego kierowcy. W.L. zadeklarował, że jest trzeźwy i zgodził się ich zawieźć. Jechał z nadmierną prędkością. W pewnej chwili w czasie jazdy stracił panowanie nad samochodem i wjechał do rowu. Samochód został uszkodzony – na kwotę około 12.000 zł. Kierowca ani pasażerowie nie odnieśli obrażeń. W.L. zadeklarował, że sprowadzi pomoc. Nie wrócił jednak na miejsce zdarzenia. Pokrzywdzeni poprosili przechodzących ludzi o pomoc. Odnaleziono W.L. i poddano go badaniu na obecność alkoholu. Wykazało ono 1,20‰ alkoholu we krwi.

W.L. nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Wyjaśnił, że nie pamięta, co się wydarzyło, ponieważ wypił dużą ilość alkoholu.

Dochodzenie w tej sprawie toczyło się pierwotnie w kierunku przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. Zostały z niego wyłączone do odrębnego postępowania materiały dotyczące popełnienia przestępstwa z art. 288 k.k. W czasie orzekania w sprawie o wykroczenie sprawa o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. była w toku – II K 124/14. Do sądu został wniesiony akt oskarżenia.

W aktach sprawy znajduje się informacja, że uprawomocniło się postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie zniszczenia mienia – o przestępstwo z art. 288 k.k. Akta zostały przekazane policji w celu przeprowadzenia postępowania w kierunku wykroczenia z art. 86 § 1 k.w. Samo postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania również znajduje się w aktach sprawy. Podstawą decyzji procesowej był art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Uznano bowiem, że czyn nie zawiera znamion przestępstwa z art. 288 k.k. Niestety z uzasadnienia nie wynika, dlaczego podjęto taką decyzję, ponieważ stanowi ono jedynie zrelacjonowanie faktu prowadzenia dochodzenia, zawiera opis czynu i powtórzenie stwierdzenia z sentencji.

We wniosku o ukaranie W.L. został obwiniony o to, że kierując samochodem osobowym, nie zachował należytej ostrożności, stracił panowanie nad pojazdem, wjechał do przydrożnego rowu, powodując zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu, czyli o wykroczenie z art. 86 § 1 k.k.

Wyrokiem nakazowym z 26.06.2014 r. Sąd Rejonowy w Z. uznał W.L. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny 100 zł. Zasadził również koszty sądowe w wysokości 50 zł i opłatę – 30 zł. Od tego wyroku obwiniony wniósł sprzeciw, wnosząc o umorzenie postępowania.

Postanowieniem z 7.08.2014 r. Sąd Rejonowy w Z. umorzył postępowanie w sprawie o wykroczenie z art. 86 § 1 k.w., ponieważ o ten sam czyn toczyło się postępowanie karne. W uzasadnieniu sąd trafnie wskazał, że kwalifikacja wykroczenia nie uwzględniała faktu prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości (art. 86 § 1 k.w. zamiast § 2). Uznał jednak, że ze względów celowościowych prowadzenie postępowania w sprawie o wykroczenie nie jest konieczne. Sąd podniósł także, że i tak w przypadku ukarania za wykroczenie, wymierzona kara najprawdopodobniej nie podlegałaby wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. „Treść rozstrzygnięcia sądu znajduje nadto uzasadnienie w dominującej na gruncie postępowania o wykroczenia zasadzie oportunistu, której istota sprowadza się do ścigania za wykroczenia ze względów utylitarnych (celowościowych)”.

W aktach sprawy znajduje się także odpis wyroku skazującego w sprawie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. z 4.02.2015 r., II K 124/14. Sąd Rejonowy w Z. uznał w nim oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 120 stawek po 10 zł każda. Orzekł także środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres roku. Zasadził również od ukaranego koszty sądowe w wysokości łącznej 120 zł. Wyrok ten został zaskarżony przez obrońcę oskarżonego, jednak Sąd Okręgowy w L. wyrokiem z 12.05.2015 r., IV Ka 196/15, utrzymał go w mocy, uznając apelację za oczywiście bezzasadną.

8. II W 176/14, SR w K.

Sprawcą był mężczyzna – A.B., lat 64, rozwiedziony, niekarany.

Spowodował on bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Kierował samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości i uderzył w inny samochód. Czyn ten wypełniał znamiona wykroczenia z art. 86 § 2 k.w. A.B. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem nakazowym z 6.05.2014 r. Sąd Rejonowy w K. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę grzywny w kwocie 500 zł. Obciążył go również kosztami postępowania w wysokości 100 zł (50 zł – zryczałtowane wydatki, 50 zł – opłata). Następnie postanowieniem wydanym w tej sprawie uznał, że kara grzywny orzeczona tym wyrokiem nie podlega wykonaniu na podstawie art. 10 § 1 k.w. W uzasadnieniu tej decyzji procesowej wskazano, że w sprawie II K 224/24, toczącej się o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k., A.B. został skazany i wymierzono mu karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych po 20 zł każda. Sąd przyjął, że taka sytuacja jest „typowym przypadkiem zbiegu kar, przewidzianym w art. 10 § 1 k.w.” i uznał, że to kara grzywny wymierzona za przestępstwo jako surowsza podlega wykonaniu.

W aktach sprawy o wykroczenie nie ma odpisu wyroku w sprawie karnej.

9. II W 761/13, SR w S.

Sprawcą był mężczyzna – G.S., lat 40, kawaler, bezrobotny, niekarany.

Popełnił on czyn polegający na kierowaniu samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości (1,31 mg/l i 1,29 mg/l). Podczas jazdy nie ustąpił pierwszeństwa

przejazdu na skrzyżowaniu, doprowadzając do zderzenia z jadącym prawidłowo pojazdem. Początkowo postępowanie przygotowawcze toczyło się o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Następnie wyłączono z niego do odrębnego postępowania materiały dotyczące wykroczenia z art. 86 § 2 k.k.

G.S. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem nakazowym z 5.12.2013 r. Sąd Rejonowy w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 100 zł. Zasadził również od niego koszty postępowania w wysokości 80 zł (50 zł tytułem zryczałtowanych wydatków i 30 zł tytułem opłaty).

W aktach znajduje się odpis wyroku wydanego w sprawie o przestępstwo. Sąd Rejonowy w S., VI K 628/13, uznał w nim oskarżonego G.S. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. i wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat oraz karę grzywny w wysokości 20 stawek dziennych po 20 zł każda. Orzekł również wobec G.S. środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 3 lat. Zasadził także od niego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 390 zł tytułem kosztów postępowania (90 zł jako zwrot wydatków i 300 zł tytułem opłaty).

W postępowaniu wykonawczym VII Ko 414/14 Sąd Rejonowy w S. wydał postanowienie, w którym na podstawie art. 10 § 1 k.w. postanowił zaliczyć wykonaną karę grzywny orzeczoną za wykroczenie na poczet grzywny orzeczonej za przestępstwo.

10. IX W 552/14, SR w S.

Sprawcą był mężczyzna – D.K., lat 41, żonaty, posiadający wykształcenie podstawowe, malarz z zawodu, pracujący zawodowo, uprzednio karany z art. 178a § 1 k.k.

Popełnił on czyn polegający na tym, że kierował samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości (1,61 mg/l i 1,63 mg/l) w ruchu lądowym bez uprawnień i bez wymaganych dokumentów. Wszczęto postępowanie przygotowawcze o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Następnie wyłączono z niego materiały do odrębnego postępowania o wykroczenia z art. 94 i 95 k.w. W postępowaniu wykroczeniowym ustalono, że D.K. nie zachował należytej ostrożności w trakcie wykonywanego niewłaściwie manewru wyprzedzania, zmuszając prawidłowo jadącego innego kierowcę do zjazdu na pobocze, czym stworzył zagrożenie dla bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Ostatecznie zatem wnioskowano o ukaranie D.K. za wykroczenia z art. 94 § 1 i art. 86 § 1 k.w.

D.K. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Wyraził chęć dobrowolnego poddania się karze.

Wyrokiem nakazowym z 16.10.2014 r. Sąd Rejonowy w S. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanych mu wykroczeń i wymierzył mu uzgodnioną wcześniej karę 800 zł grzywny. Zasadził również od niego kwotę 150 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

W postępowaniu wykonawczym, II Ko 209/15, wydane zostało postanowienie, w którym na podstawie art. 10 § 1 k.w. sąd uznał, że wykonaniu podlega kara grzywny orzeczona w sprawie IX K 282/14 za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k.

W uzasadnieniu znajduje się informacja, że wyrokiem z 17.10.2014 r. Sąd Rejonowy w S. uznał D.K. za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa i wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 4 lat oraz karę grzywny w wysokości 80 stawek dziennych po 20 zł każda.

Następnie Sąd Rejonowy w R.M., II Ko 163/15, umorzył postępowanie wykonawcze w zakresie rozłożenia grzywny orzeczonej za wykroczenie na raty, ponieważ D.K. w całości grzywnę tę uiścił.

11. VII W 249/14, SR w J.

Sprawcą był mężczyzna – B.K., lat 46, żonaty, właściciel gospodarstwa rolnego, niekarany.

Popełnił on czyn polegający na tym, że kierował samochodem osobowym, będąc w stanie nietrzeźwości (0,38 mg/l i 0,35 mg/l) i nie mając uprawnień do prowadzenia pojazdu.

Zostało wszczęte postępowanie w sprawie o przestępstwo z art. 178a § 1 k.k. Następnie wyłączono z niego do odrębnego postępowania materiały dotyczące popełnienia wykroczenia z art. 94 § 1 k.w.

B.K. przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wyrokiem z 2.09.2014 r. Sąd Rejonowy w J. uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzucanego mu wykroczenia i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 500 zł. Zwolnił B.K. od ponoszenia kosztów sądowych.

Sędzia przewodnicząca zarządziła (zarządzeniem) na podstawie art. 10 § 1 k.w. nie wzywać ukaranego do uiszczenia grzywny ze względu na to, że w sprawie karnej VII K 161/14 orzeczona została za przestępstwo surowsza kara grzywny.

Wydaje się, że taki sposób stwierdzenia, że grzywna wymierzona za wykroczenie nie podlega wykonaniu, nie jest właściwy. Informacja taka bowiem nie dociera do ukaranego, który nieświadomy faktu, że nie ma obowiązku uiścić grzywny orzeczonej za wykroczenia, może sam podjąć kroki zmierzające do jej zapłacenia, np. zwrócić się o jej rozłożenie na raty czy po prostu ją zapłacić. Oczywiście w takiej sytuacji istnieją sposoby, aby nie doszło do podwójnego wykonania kary tego samego rodzaju. Jednak należy podjąć w tym celu kolejne kroki, wydać odpowiednie decyzje procesowe, co przedłuża niepotrzebnie postępowanie wykonawcze i zwiększa koszty postępowania.

Słowa kluczowe: idealny jednoczynowy zbieg przestępstwa i wykroczenia, prawo karne, prawo wykroczeń, reguły wyłączania wielości ocen, zasada specjalności, zasada konsumpcji, zasada subsidiarności.

Summary

Magdalena Budyn-Kulik – Responsibility for an act that is both a felony and a misdemeanor in courts' practice.

*In the Polish system of criminal law there is a principle that the perpetrator can be sentenced only once for the committed prohibited act. It is expressed by the Latin maxim *ne bis in idem*. Giving up an assessment of the act committed by the perpetrator from various*

points of view, using the provisions that define prohibited acts whose features the perpetrator actually met, would not be a proper approach. The provisions of Art. 10 of the Code of Misdemeanours and Art 7 and 8 of the Fiscal Penal Code are necessary; the construction of a single-act ideal concurrence of an offence and a petty offence should be retained in the current form. The Polish legal system has sufficient regulations to eliminate the effects of double punishment for the perpetrator (e.g. Art. 10(1) of the Criminal Executive Code). The practice of artificial separation of proceedings forced by the legislator should be deemed inexpedient. *De lege ferenda* it can be postulated that the legislator should directly introduce in the Code of Criminal Procedure a provisions to the effect that if the perpetrator's act meets all the features of both a felony and a misdemeanour (respectively only a general one or a newer and fiscal one), the court should conduct a single set of proceedings, classifying the act on the basis of all the concurring provisions (unless this is inexpedient for some reasons). Due to the repressive nature of liability for felonies or misdemeanours there are no obstacles to hearing cases involving single-act concurrence of a felony and a misdemeanour jointly in a single set of proceedings. The survey concerned 238 cases. In 223 (93.7 %) of them, the proceedings concerning the felony and the misdemeanour were conducted separately, while in 15 joint proceedings were conducted. Cases from both groups did not differ significantly in terms of the kinds of acts that were being examined. The decisions to conduct a single set of proceedings concerning a felony and a misdemeanour or to examine one of them in a separate set of proceedings were underpinned not so much by procedural reasons, but the habitual practice of the given court.

Keywords: *ideal single-act concurrence of a felony and a misdemeanour, criminal law, law on misdemeanours, rules of excluding multiple evaluations, principle of special character, principle of consumption, principle of subsidiarity.*